

Ціна 2.00 дол.

НОВІ ДНІ

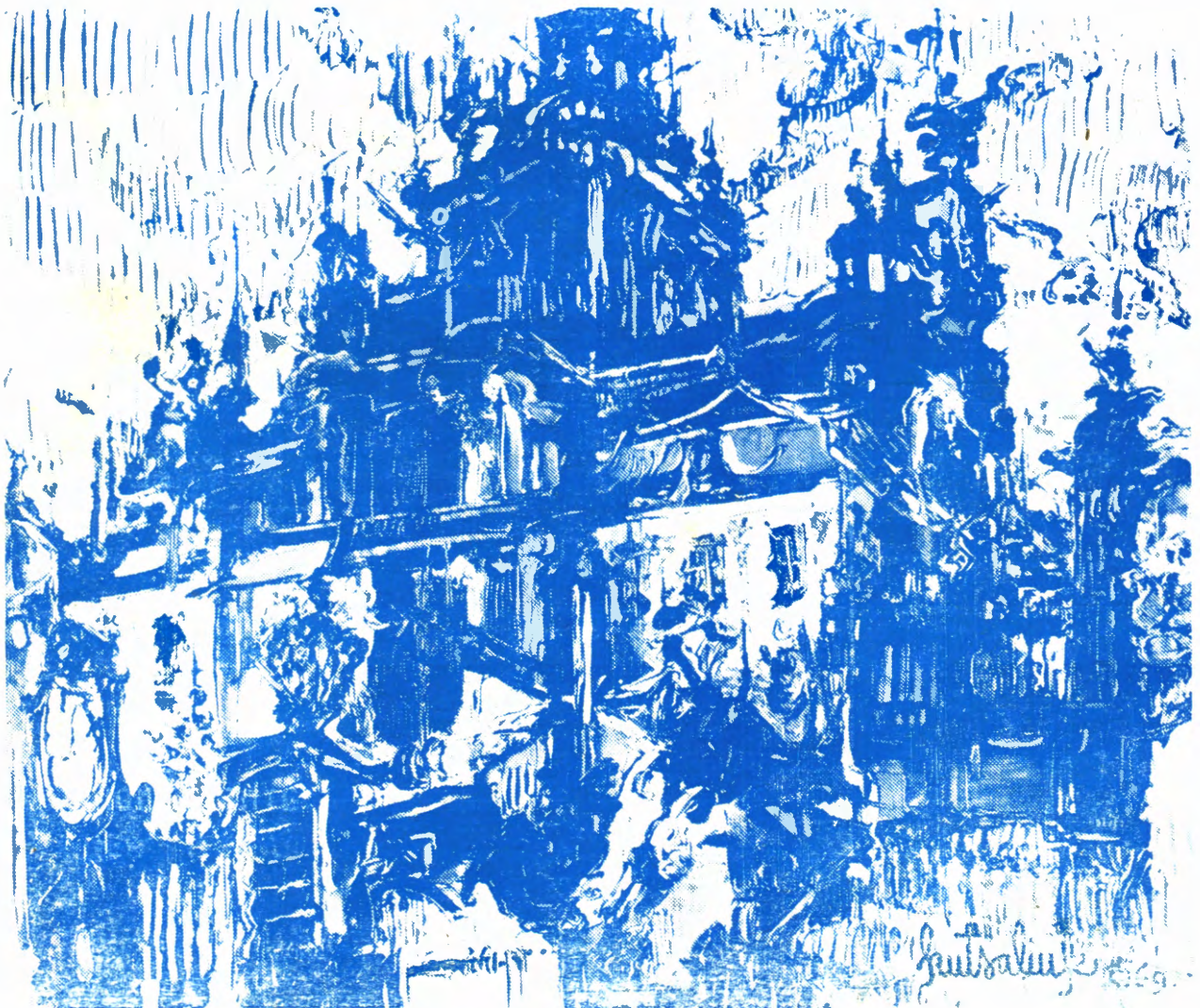
• NOWI DNI •

УКРАЇНСЬКИЙ УНІВЕРСАЛЬНИЙ ЖУРНАЛ

РІК XXXII

ГРУДЕНЬ — 1981 — DECEMBER

Ч. 12 (382)

diasporiana.org.ua

NOWI DNI

A Ukrainian Monthly published every month
except August by the Nowi Dni Co. Ltd.
in Toronto, Ont., Canada

Editor-in-Chief: M. Dainey (on leave)

Second Class Mail Registration Number 1668
International Standard Serial Number ISSN 0048-1017

Засновник і редактор 1950-1969 П. К. Волкняк

Видас

Спілка "НОВІ ДНІ" з обм. відповідальністю

РЕДАГУЄ КОЛЕГІЯ

Мар'ян Дальний -- головний редактор
(на відпустці)

Члени Редколегії: Тоня Горобельнич, Василь І. Гришко,
Дмитро Кислиця, Олександр Коновал, Іван Манастир-
ський, Карпо Роговський.

Адміністратор — Григорій Мороз, тел. 252-4553

РІЧНА ПЕРЕДПЛАТА:

КАНАДА — 12 доларів

США — 12 доларів

АВСТРАЛІЯ — 11 австрал. доларів

Всі інші країни рівновартість 12.00 доларів
американських.

Чеки і грошові перекази виписувати на
"NOWI DNI".

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Австралії:

Mr. T. Myronenko, P. O. Box 302
Parramatta, N. S. W. 2150 Australia

У Великобританії:

Mr. A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.
London W. 11, England

На Чикаго і околиці:

Mr. D. Hrushetsky
2635 Spruce Street
River Grove, Ill. 60171, USA

На Філадельфію і околиці:

Mr. S. Jewsevskij,
420 Woodhaven Place, Philadelphia, Pa. 19116
USA

На Тандер Бей і околиці:

Mr. P. Swyrydenko, 133 Bethune Street
Thunder Bay "F", Ont. P7C 2G4

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ І АДМІНІСТРАЦІЇ:

NOWI DNI

Box 126, Postal Station "N"

TORONTO, ONT., CANADA

M8V 3S4

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Ольга Лубська — КОЛЯДУЮТЬ ЗОРІ	1
Діма — ПОБАЧЕННЯ З ДНІПРОМ, СОНЦЕ В КАРПАТАХ, У КИЄВІ	1
Сашко Скрипаль — ПІД ЗОРЯМИ	2
Тоня Горобельнич — ТВОРЧИСТЬ ОКСАНИ ЛЯТУРИНСЬКОЇ	3
Синя Волошка — НАШ КРИМ — РАЙ НЕЗЕМНИЙ	7
Ірослав Хачич — УКРАЇНА І РОСІЯ ТА ЇХНЯ ЗУСТРІЧ НА ШЛЯХАХ ІСТОРІЇ	12
Мар'ян Дальний — ДЕКИЛЬКА ДУМОК З ПРИВОДУ 2-ГО З'ЇЗДУ УДР	14
Марта Тарнаська — ЩОДЕННИК ГРЕЦЬКОЇ ПОДОРСЖІ	17
Ігор Качуровський — ПРО ВАГНЕРСЬКІ ФЕСТИВАЛІ В БАЙГОЙТІ	19
Юрій Соловій — ТВОРЧИСТЬ МІЖ КРАЙ- НОСТЯМИ	21
Дмитро Нитченко — НАШЕ ЛІТЕРАТУРНО- МИСТЕЦЬКЕ 15-ЛІТТЯ	22
Петро Одарченко — УКРАЇНСЬКА МОРА В АМЕРИЦІ (29)	24
В. Чо — ВДЯЧНА ТЕМА ДЛЯ НАШИХ ФІЛО- ЛОГІВ	27
Іван Евентуальний — ЦЕ ТРАПИЛОСЬ ПІСЛЯ ЗЕМЛЕТРЯСУ	28
П. Савкевич — МАНДРІВНИКИ З ВСЕСВІТУ	30
Т. Хожітва — ТВОРЧИСТЬ ПІКАССО	30
Протопр. Н. Плічківський — ПАМ'ЯТІ СЕРГІЯ КРИГОЛАПА	32

На першій сторінці обкладинки: Любослав
Гуцалюк. *Календаря*. Олія, 1969 (Репродукція
з книжки Ю. Соловія "Про речі більші, ніж
зорі").

- Передруки і переклади дозволені за поданням джерела.
- Статті з поданими іменами авторів не конче висловлюють погляди редакції.
- Незамовлених матеріалів редакція не повертає.
- Редакція не відповідає за зміст платних оголошень і застерігає собі право виправляти і скорочувати надіслані матеріали.

Література, наука, мистецтво, суспільне життя

Ольга ЛУБСЬКА

КОЛЯДУЮТЬ ЗОРІ

Пахне в хаті медом і снується ладан.
 Прийде тітка в гості у свитині білій
 І розкаже казку про чарівну Ладу.
 Що живе по той бік вітру-заметілі.

Відчиню я двері широко-широко...
 Ой, коли було це?... Стежечка біліла...
 Колядують зорі на Різдво щороку,
 Чим раділо серце, чим душа боліла.

Освіти стежину, зоре святвечірня,
 Освяти пшеницю на кутю багату.
 Хоч нема і сліду з давнього подвір'я,
 Прийде рід у гості, прийде Бог у хату.

Колядуйте, зорі, накликайте щастя
 По всіх усюдах, для усього люду:
 Матері в господі, воїнам у шанцях.
 По усіх усюдах, для усього люду
 Колядуйте, зорі, накликайте щастя.

ДИМА

ПОБАЧЕННЯ З ДНІПРОМ

Синові Романові, який уможливив
 це побачення.

Я ішла до Дніпра,
 мені дух забивало від щастя...
 А співаючі хвилі Дніпрові
 ставали все голоснішими...
 Я ішла до Дніпра, мабуть, так,
 як побожні ідуть до причастя,
 Як ідуть на побачення довгоочікуване
 з найріднішими...
 Я на березі стала
 і землі торкнулись коліна
 І хотілось молитись
 до посріблених небом хвиль...
 У Дніпровій воді, як у люстрі,
 відбивалась моя Україна —
 Її слава козацька,
 її щастя, і горе, і біль.

Я прийшла до Дніпра
 після довгих, болючих років розлуки.

З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ І З НОВИМ РОКОМ!**ВІТАЄМО****ВСІХ НАШИХ ЧИТАЧІВ, ПРИХИЛЬНИКІВ І СПІВРОБІТНИКІВ****З ВЕЛИКИМ СВЯТОМ****РІЗДВА ХРИСТОВОГО****І БАЖАЄМО ІМ****ВЕСЕЛИХ СВЯТ ТА ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ****РЕДАКЦІЯ, ДИРЕКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ "НОВИХ ДНІВ"**

(Січневе число журналу прийде до читачів аж після наших Свят)

Бо чужина, навіть найкраща,
біль пекучий у серці лиша...
До води Дніпрової
торкалися мої руки.
До років проминулих
торкалась моя душа.

Літо, 1981 р.

ДІМА

СОНЦЕ В КАРПАТАХ

Усе докільля, мов на свято,
Зеленим золотом цвіло.
І сонце,
Те, що у Карпатах,
До мене руки
Простягло.

А руки теплі, як в матусі,
Проміння-руки золоті...
Я, мов дитя, до них тулюся,
Благословляю
Руки ті.

І вже думок слова крилаті
Пісенним сповнені
Теплом,
Бо сонце, що на Закарпатті,
До мене руки
Простягло.

У КИЄВІ

Ось і мені усміхнулася доля —
Це ж бо не сон, а насправді я бачу:
Київ... Шевченка бульвар,
Де тополі
Неба торкаються наче...

Я прислухаюся... Слів тополиних
Рідну мелодію
Вітер доносить.
Дерево пісню твою, Україно,
Людям дарує
І досі.

Я прислухаюсь до мови людської,
Мови столиці,
Великого міста...
Люди говорять рідко такою,
Як розмовляв
Ти, Тарасе, колись то.

Це ж бо за те, щоб була в Україні
Рідною
Мова також і столична,
В'язнями звучуться поети і нині:
Стус, Калинець і Світличний...

Київ... Шевченка бульвар,
Де тополі
Міста — столиці окраса...
Києве — Києве! Вирви з неволі
Мову Шевченка Тараса!

Літо, 1981 р.

Сашко СКРИПАЛЬ

ПІД ЗОРЯМИ...

Під зорями безкрайої Канади,
Мов дивовижна, невагома тінь
Блукаю, сподіваючись поради
Від духів нетутешніх поколінь.

Блукаю, сподіваючись почути
Про тогосвітній спокій забуття,
Про те, що передує слову "бути"
Та про майбутнє, неземне життя.

Запитую й про сенс життя земного,
Про те святе, що має бути в нас,
А ще — про різні клопоти й тривоги,
Які дратують серце раз у раз.

Чи створено наш білий світ для муки,
Чи це — лише випробування час,
(Неначе курс Господньої науки...)
И нагорода вже чека на нас?

Як оминати гріх і не любити
Всього того, що тілу догоджа?
І як від скверни серце захистити,
І де гріху людському є межа?

Що вигідніше: хліба шмат святого
Віддати тим, хто голод відчува,
Чи здерти шкіру з бідака якого
Лише за те, щоб ти прибуток мав?!

Я сподіваюсь слів, а тую пісню.
Її до серця від ясних небес
У відповідь надіслано навмисне
На запитання, повні щирих тез!

Я чую вірші визначного Майстра,
Ким створено буремний Білий Світ,
І заспів є: "Per aspera ad astra!"*)
Як наймудріший людям заповіт.

Ця пісня повна радісного змісту,
Бо на межі непевності й вагань
Навчас жити праведно і чисто
Під зорями великих сподівань!

*) Крізь терни до зірок! — латинське.

ДО УВАГИ ЧИТАЧІВ І ПЕРЕДПЛАТНИКІВ

Річна передплата на журнал "Нові дні" в
Канаді 15.00 кан. дол. В Австралії 14 австрал.
доларів. У США і всіх інших країнах 15.00 ам.
доларів.

ТВОРЧИСТЬ ОКСАНИ ЛЯТУРИНСЬКОЇ – ВІРШІВ "ВИСТОЯНИЙ МЕД"

*Сонце світить ніби денно,
сонце гріє ніби літньо —
не росте мій дуб зелено,
не цвіте мій квіт блакитно.*

(Оксана Лятуринська, "Княжа емаль")

Не ріс зелено дуб, не цвів блакитно цвіт життя однієї з найцікавіших постатей нашої літератури, померлої 13-го червня 1970 року в Міннеаполісі, поетеси Оксани Лятуринської. Вона жила між нами, творила, але залишилась маловідома, не досліджена, недоцінена. Її творчість не мала досі ні однієї рецензії, не було ні одного публічного виступу, який хоча б у якійсь мірі міг принести їй трохи розголосу.

Про її життя знаємо з преси тільки рік народження 1902, те, що вона народилася біля Вишнівця на Волині, що від 1924 року жила в Празі, а від 1950 р. у Міннесоті, тяжко пробиваючись крізь життєві труднощі, борючись із недугами, каліцтвом і болем осамітнення.

Улас Самчук доповнив такими фактами життєпис О. Лятуринської. Народилася в селі Старий Олексинець, вчилася у Крем'янецькій гімназії, але її не закінчила. Ціле життя схоже на драму. І сама її вдача була драматична. Нагадує Марію Башкірцеву і, до деякої міри, Олену Телігу. Всі три були замкненими індивідуальностями, їхнім життям керувало призначення. Зокрема О. Лятуринська жила замкнено, оточена неприступним муром, за який допускала тільки мале коло знайомих. Була маляркою, скульптором і поеткою. Поетична творчість в неї найголовніша, бо інших видів мистецтва багато не залишила, але насправді вона була найталановитішою в скульптурі, бо навіть у її поезіях бачимо архітектурні пластичні елементи.

Її спочатку ніхто за поетку не вважав. У Празі ніхто їй не запрошував до згуртування поетів, "Літературно-Науковий Вісник" її поезій не приймав. Друкувала їх під псевдонімом Оксана Печеніг у журналі "Вільне Козацтво".

Може тому воліла перебувати між малярами і скульпторами. Часом У. Самчук відвідував поетку. Замість дзвінка мала в помешканні червоне світло (була глуха).

Остання зустріч У. Самчука з Лятуринською (в 1956 році) була дуже сумна. Кімната була темна, на піддашші, дуже вбого устаткована. Побачивши відвідувачів, О. Л. розплакалась. Завжди була горда, не хотіла приймати допомоги, пояснювала гордість своєю тим, що її обов'язком є робити добродійства іншим, а не їй їх приймати.

Такі вістки про заповіт О. Лятуринської як те, щоб на її похороні заспівали їй ніжну "Веснівку" М. Шашкевича, а не тужливе "Видиш, брате мій", щоб її тлінні останки спалити, а урну з по-

пелом зберегти та в слушний час розсипати по Україні, хоча й говорять про багатство її духовости, але не розкривають таємничости її складної психології. Для всестороннього дослідження творчости О. Лятуринської неможливо обійтися без знання її біографії, її родинного середовища, дитинства і дорослого життя. Тому й ці наші спостереження про творчість, можливо, будуть помилкові, бо вони неповні.

Про домашнє середовище О. Лятуринської можемо дещо довідатись з "Материнок" — збірки новель, що вийшла 1946 року. Перша новеля дає ключ до інтерпретації символу синьої квітки материнки. Для поетки квітка материнка — це чари батьківського дому, навіяні в дитинстві теплом, красою, ніжністю і глибиною любови батьків до дітей; вони залишаються з дітьми на ціле життя.

У "Материнках" з дитячою безпосередністю розкриває авторка світ дитинства з його радощами і горем: Соромлива дівчина Злотка страждає через перше дитяче кохання, коли Ярکو своїми віршами виявив його так безпосередньо і необережно, що треба було дівчинці від сорому ховатися аж у парк... У дитячій пам'яті поетки зберігся милий Ростик, що вмів порадити у кожній ситуації, щоб завжди комусь допомогти, дівчинка "брехуха", що своєю буйною фантазією перетворювала дійсність у казку. Світ дорослих в уяві дітей жорстокий, в ньому убивають на м'ясо улюбленого Буця, в ньому гине від підступу шляхетний собака Тор, живе Улита, що немов відьма убиває невинних котенят. Окутані ці короткі новелі чаром дитинства, ніжністю переживань дитини, у них глибокий культ матері. Своєю тематикою і стилем нагадують вони дещо "Засів" Леоніда Мосендза.

Але не тільки з власним дитинством О. Лятуринську в'яжуть сильні вузли. Дивлячись на портрет прапрабабки, вона мимохіть починає жити прадавніми життям, його радощами і печалями. І прапрабабчині травні починають і для Оксани цвісти, а вир "жовтнів черню й золотом" навіть крізь століття доходить до неї.

Не дивно, що з таким психологічним підкладом з дитинства, із здібністю реагувати на прапрабабунині юнацькі травні й на красу жовтня, тобто її юного і дорослого життя, прийшла О. Лятуринська в літературу із своїм задивленням в минуле, із своїм закоханням в історію. Поетичне слово її народжувалось з глибини її внутрішнього переживання багатства думок і почувань багатьох поколінь її народу. Є. Маланюк каже, що О. Лятуринська є як би "регіонально скупчена" у Волинській землі, починаючи від неоліту і аж до сучасности. Саме на Волині найживішою залишилася Княжа доба. І на сучасність поетка дивиться ніби "крізь віки".

*Були жнива і будуть знов.
Чорнозем споконвіку родить.
І світ — мов ганчаря розводи,
Немов квітлик з-перед вікна.
Чому сопілок гра сумна?*

(Волинські буколіки, стор. 33)

У цій поезії, виповненій ляконічними, дуже простими і навмисне позбавленими граматичних форм висловами, зате з невичерпними можливостями образної конкретизації та узагальнення, поетка мала б прославити вільне, безтурботне, щасливе і веселе життя волинських селян.

У Лятуринської є 56 поезій з історичною тематикою. Вони зібрані у збірці "Княжа емаль". Як влучно висловився Є. Маланюк, у поетки "загострений історизм", поезії її немов "наелектризовані" повітрям історичної доби, цілий світ у її творчості дише любов'ю до давнини, як ось у поезіях "Святославовичі", "Шляхи, шляхи, шляхи", "Важкі киреї золоті".

Крім любови до давнини у кожній поезії Лятуринської відчуваємо сучасність. У "Святославичах" остання стрічка: "Христос і нас благословить" відноситься і до сучасників, до всіх українських воїнів, які, як Святославичі, не чинять "брані" задля царських одягів, прикрас для храмів чи задля здобування інших матеріальних дібр; вони ходили в походи, щоб показати хист і силу, задля слави ратної, а згодом, щоб оберігати перед руїниками здобутки християнської культури. Тому й звернення у поезії "Шляхи, шляхи": "Чужинче, глянь і зупинись: на перехрестях — "Божі муки"!"; тобто придорожні хрести з Розп'яттям по українських дорогах. Навіть свячення ножів за Гайдамаччини розуміє поетка як подію, яка "розвиднює весь виднокруг", бо повстанці з льохів-борів, із-за горбів — мов кілля, прибували на свячення своїх мечів під час недільного Богослуження. Вони могли сприймати саме так виднокруг того ранку, бо були переконані, що їхня боротьба з насильством освячена Церквою. Бог її сприймає, бо сам пролляв кров свого Сина за людські провини.

У скарбах Оксаниних поезій таке багатство історизму, стільки засклепленого нетривалими сотами "вистояного меду", що кожний, навіть найнечуліший на красу поезії, це спостереже.

Історизм Лятуринської з великою силою пробивається у поезіях з тематикою української мітології. Багатство її передали нам поетичною формою Леся Українка, Михайло Коцюбинський, Ольга Кобилянська, у своєрідний спосіб черпав з неї Богдан Ігор Антонич, закоханий в неї сучасний мітотворець Василь Голобородько. Але ніхто її так не плекав і так повно і всесторонньо не зберіг у своєму нутрі, не цінував її краси так глибоко, як саме О. Лятуринська. У поезіях "Недобре віщує Див", "Святовид", "Літній сонцезворот", "Великдень", "Ярило", "Під Андрія", "На Юрія", "Уже покошено", "Напередодні сонцезвороту", "Ой, не гримай но, дід-ладо", "На Четвер зелений" та в багатьох інших, в кожному вірші Лятуринської відчуваємо відгомін давнини, музику вічності України.

Може й тому так відгороджувалась поетка від далекого її духовности сучасного світу, не потребувала розголосу, реклями, була такою замкненою в собі, тасмничою, що її полонила давнина, а дух вічності України давав їй силу боротись з труднощами життя. У віршах вона відкладала "бурштини" своїх думок і почувань, оправляла їх у "іржевідпорну сталь" своєї поетичної форми, щоб могли вони зберегтись для грядучих поколінь, коли перелетять і згинуть усі сучасні "доморобні міти" в Україні, які хотіли б справити тризну для живих ідей і почувань довгих українських поколінь, що їх зберігає наша мітологія. Усвідомивши цей факт, оцінка творчости О. Лятуринської набирає ще вагомішої вартости:

*"Не знаєш гасла — боронись!
Освячений держу я спис.
Я попів бороню батьків,
Героїв славу, честь борців.*

*Зухвальче, чолом, оком ниць!
Тут недоторканість гробниць!
Багаття і священний дуб,
і Володимирів тризуб".*

("На варті", стор. 18)

І особливий для Оксаниних поезій узагальнюючий вислів, як у випадку щойно цитованого "і Володимирів тризуб" в'яже давнину із сучасністю. Користаючи з української народної, ще поганської демонології, з казки, загадки, думи, Лятуринська надає своїм персонажам прикмет типово українських, персонажі не подібні до ніяких на світі. Ось що пише поетка у передмові до "Бедрина" — збірки віршів для дітей:

"...наші прапредки ніби і не знали злих богів. Правда, в найдавніших народних переказах зла сила виступає під ім'ям Чорнобога. Це обрин — чорний, як земля, а довгий як поле". Але вставши на ноги і стріливши в сонце "Білбогові у вікно" (Білбог пізніше в народних уявленнях ототожнюється з Дажбогом), — він бозна де дівається. Залишається на світі, себто на Україні, лише дрібна нечиста сила під збірною назвою "нечисть". Та вона вже не така страшна "Дажбожичовим онукам", як то прапредки самі себе називали. Проти неї все дається щось зарадити, так само, як і відвернути гнів богів. І особливо тут помічний бедрик, без якого соняшної та щасливої України ані не можна уявити".

"Бедрик посвячений — каже Лятуринська — "з богом-сонцем. Цього бога, як бога світла і добра, дуже шанували на Пра-Україні, виводили від нього свій рід і постання всього живого на світі. Правда, він також міг гніватися, припікаючи в послуху, але все ж був найщедріший і в поряді богів стояв чи не найвище. І недоторканість присвяченого йому бедрика і гадання ним залишилось і досьогодні".

Також у особливий пошані у поетки й цвіркуни. Вони, каже вона — "наповідають українцям про рідний дім, про домашнє огнище і повне вдовілля".

Нагадуючи дітям про оригінальність українських цвіркунів, бедрика чи глибину вірувань у квіт папороті, поетка боліє, що тепер в Україні викорінено вщерть народні повір'я, щоб люди забули, що вони українці і від кого походять. *Тепер усюди з українців мало хто знає про свій прадавній родовід від божеського праджерела — сонця, а дехто вважає, що й не годиться признаватися до нього. А про це, треба було б добре пам'ятати задля збереження в собі чистої душі прапредків, задля власного пошанівку і задля того, щоб чужі люди не приймали за безбатченків-голодранців, які майже нічого не винесли із своєї прадавньої духової культури. Ба, ще й самі легковажно твердять, наче б вони чистісінько усе (давню культуру й навіть високу етику) "запозичили від інших народів".* Ось таку вагу приписує поетка давнім віруванням нашого народу.

У старій поганській релігії поетка бачить багато спільного з християнським світоглядом. Поєднуючи дві релігії, вона підкреслює глибоке прив'язання нашого народу до своїх традицій, давність і вічність нашої культури. У поезії "Сотворив ти землю" молиться український народ до бога всевіту — до Сварога, щоб він воскрес, бо жрець безчесний замість берегти миру, вклонився богам війни Одіну.

*О, день грядучий, день Купала!
В лице водою, боже, присни,
і явним чудом світло-дійсним
дай серце ніжне, око чисте
і радість у душі іскристу!*

(“На Купала”, стор. 144)

З такими сподіваннями на силу бога щастя — Купала звертається за народним віруванням поетка. Цей прецікавий і улюблений поганський бог часто виступає в Оксаниних віршах. Коли починаються жнива, поетка вкладає в уста женців: "Купале, сонця лук напни, хай перші упадуть снопи!" — і цим вона подає ще інше призначення Купали. Він не тільки бог щастя, але життєдайності, дозрілості, таємних чарівних сил. Християнські святі, а зокрема св. Юрій — це улюблений святий українців. Його прапредком був Ярило — бог яра, весни. Його завданням було боротися з зимою, з гаддям, з усіма темними силами. У поезії "На Юрія" знайдемо не тільки вірування, але й чудові образи, мелодію, багатство фантазії, що переносять нас у прадавні часи, коли Ясночоллий проганяв не тільки змія, але й зиму з української землі.

Коли мова про мистецьку індивідуальність О. Лятуринської, поетка признається — вона не

знає, що спонукало її писати поезії — може хтось намовив, може серце підказало, що замало дає культурі, чи може й до неї "щастя весен заблукало". Бо відчула, що ставши поеткою, зацвіли навкрюги долини. "Джерела срібло розлили" і "палац став зі знаком лева", а на пальці — побачила перстень королеви.

*"Упав самоцвіт на чоло —
життя стобарвність і тепло,*

*Перстами радості і віри
я боязко торкаю ліру".*

(“Не знаю, як це почалось”, стор. 48)

Ось так висловлюється поетка про свої взаємини з поезією. Радістю сповняється серце Оксани й тоді, коли вона серед природи. Тоді її заколисуює вітер квітом на лузі, стелить стрічки, розгортає барвні вибічанки, їй здається, що вона сидить не на м'яті, але на килимах:

*І долоні, і кошуля
пропахтіли сіном,
і кує мені зозуля
довгий вік незмінно,*

(“Тъм'яний вітер”, стор. 172)

У Оксани, коли мова про природу, нема описовості, нема розгорнутих речень, зате багато грайливої музики слів, ліризму, багатство естетико-психологічних спостережень, що обумовлюють відчуття образу. У Лятуринської духові явища пізнаємо не шляхом абстрактного розуміння (як нпр. у косміста Миколи Вінграновського), але їх конкретним виявленням, конкретними близькими до предмету формами.

Саме в цьому і полягає краса поетичності Оксани Лятуринської, її здібність висловлюватись емблематичними малюнками. Цінителі її поезії це й уважають особливістю її таланту, красу її поезій називають вистояним медом, загуслими у вічності музичними самоцвітами чи княжою емаллю.

Олександр Довженко у своїй "Землі", коли йому треба було показати живу родючу силу землі, показав плоди її — овочі, ярину, великі яблукові гілки омиті дощем, і дощова краплина на яблуці оживила ці плоди, примусила дихати землю. Ми відчули й аромат їх, і свіжість. І тут маємо той самий спільний для всіх видів мистецтва принцип опуклого подання, "нанизання" найістотнішого, незамінного для створення образу.

Ось як збереглась у пам'яті поетки волинська осінь:

*Хоч оком глянуть на гердани,
мережки, проши на веляні!
Хоч би краплину тих парфумів
із вітряних прозорих струмів!*

(“Так пам'ятаю нашу осінь”, стор. 36)

Церквою видається поетці сад пахкий, а м'ята і трава — рушником. Усе це є тлом для теми про

**"НОВІ ДНІ" ЧЕКАЮТЬ ВАШИХ ПОРАД
І ДОПИСІВ НА РІЗНІ ТЕМИ
НАШОГО ЖИТТЯ!**

зустріч у саді двох, що мають дружитися. Як мало слів для цього сюжету потребує поетка, але якими прекрасними картинами малює природу, яке сильне естетичне вдовolenня дає читачеві її поезія.

Ляконізм — основний мистецький засіб О. Лятуринської. Навіть граматики тут особлива: граматичних форм дуже мало: "Зуб, ратище, копито, пазур, тут муж ішов на силу вражу". ("Печерні рисунки", стор. 11). Кожна форма замкнена в собі, щоб передати якнайвипукліше образ, поетка обмежує себе в словах, навантажує їх кольорами, вагомисто іноді кількома значеннями:

*Важкі киреї, золоті
далматики та оловіри,
і княжі корзна, і щити,
ножі, списи, мечі, сокири.*

("Важкі сокири", стор. 22)

Тут не знайдемо метафори, нема й епітетів, але вже сам ляконізм при називанні ховає в собі невичерпні можливості образної конкретизації та узагальнення. Один штрих, одна деталь, далі друга. Вони подані нам, вони перед нами і наша уява починає малювати, об'єднуючи й узагальнюючи їх. Ці елементи є збудниками певного почуття. Перед нашою уявою відкривається широкий простір. Образна сила вислову Лятуринської на перший погляд зовсім ігнорує образними засобами. Поетка малює поетичним пензлем густими фарбами, ляконічними висловами, контрастами, мелодійністю ритму, рими, які роблять образ динамічним, живим.

Оксана Лятуринська — дитина Волині, цієї української землі, яку уважають історики найстаршою землею Слов'янщини, найсамостійнішою. Тут не було ні скитів, ні аварів, ні половців, ні печенігів, рідше заходили сюди монголи й татари. Тому земля ця — величезна археологічна копальня, невичерпна скарбниця української християнської духовості, пронизаної первнями багатотисячної української культури. І хоч С. Лятуринська провела тільки дитячі та юні роки на Волині, мала до неї великий сентимент. Її родина — зросійщені поміщики, й брати її зрусифіковані, в домі панувала російська мова. Однак, як і Олена Теліга, вона стала україновою, закоханою у містерію українського фольклору, в суть і чар вірувань народу. Вони її наповнювали надхненням, любов'ю, християнським божеським почуттям, у яке вона вливалася також і вірування поганські. Це захоплення давниною повело поетку в минуле, не в історію, але в дух історизму.

Ми тільки мимоходом заглянули до глибокої криниці настроїв і думок з цілющим медом поезій Оксани Лятуринської. Вона одна, з багатьох сучасників, разом із своїм найближчим товаришем Ольжичем, осягнула власний стиль. Це могли здобути такі великі поети, як Микола Бажан в Україні та Юрій Липа на еміграції.

Стиль пізнати тоді, коли чийсь поезії пізнаємо з першого рядка. Таку властивість мають поезії Оксани Лятуринської. Тому й нас, цінителів її творчості, це зобов'язує. Ми не знаємо, що ста-

лося із спадщиною поетки. Відомо, що була написана, але не друкована ще поема "Героїка", можливо є й інші недруковані речі. В листі до Миколи Битинського писала: "...духово я ще зовсім невичерпана, я ще й не дала того, що маю дати". Поетка хвора, зломана й осамітнена в тривозі зверталась до нас — сучасної її генерації, щоб ми збагнули трагедію нашої епохи й шукали шляхів виходу в ясний світ віри й добра. А світ О. Лятуринської такий багатий, цілющий!... Проте так мало нас кормить свою душу "вистояним медом" її віршів.

БІБЛІОГРАФІЯ:

- 1) Оксана Лятуринська, "КНЯЖА ЕМАЛЬ", Об'єднання Українських Письменників "Слово", Н. Й.-Торонто, 1940, 1955.
- 2) Оксана Лятуринська, БЕДРИК, Вінніпег, 1956.
- 3) Оксана Лятуринська, МАТЕРИНКИ, Авгсбург, 1946.

ЗАТВЕРДЖЕНО ПРОЄКТ ПАМ'ЯТНИКА МИТРО. ВАСИЛЕВІ ЛИПКІВСЬКОМУ

Під проводом Блаженнішого Митрополита Мстислава, 20-го листопада 1981 р. відбулося у приміщенні Консисторії УПЦ спеціальне засідання Комітету Побудови Пам'ятника бл. п. Митр. В. Липківському. На засіданні скульптор Петро Капшученко представив модель пам'ятника. Модель зображує бронзову постать Митрополита під час проповіді-промови до українського народу. Постаць стоїть на п'єдесталі, який своїми архітектурними рисами гармонізує з Церквою-Пам'ятником, поруч якої і буде збудований пам'ятник. Статуя та п'єдестал стоять на підвищеній площі, до якої ведуть широкі сходи.

На засіданні панувало почуття, що нарешті знайдено гідний вислів пам'ятника в честь великої людини, великого Українця. З цієї нагоди Владика Мстислав знову пожертвував 100 доларів на будову пам'ятника.

У найближчому часі Комітет подасть до відома української громади знімку моделю та детальний опис пам'ятника.

ЗВЕРНЕННЯ КОНСИСТОРІЇ Української Православної Церкви в США

У цьому 1981 році наша Церква, в осередку і по всіх українських парафіях у США, урочистими святкуваннями відзначає 60-ту річницю відродження і усамостійнення нашої рідної Української Автокефальної Православної Церкви. На Соборі в 1921 році Українська Православна Церква сміливо глянула у вічі, здавалося б, безвиглядному становищу і — перемогла! Вона створила свій єпископат на чолі з Митрополитом Василем Липківським.

Сьогодні наша УПЦ в США під проводом Блаженнішого Владика Мстислава буде па-

НАШ КРИМ – РАЙ НАЗЕМНИЙ

Соняшного ранку біло-синій літак з Києва привіз нас до Севастополя, а звідти автобус привіз нас до Ялти — місця нашого запланованого маршруту.

І ось ми в Криму.

Синім яскраво-мінливим килимом розкинулось Чорне море. Довкола зелені гори, на берегах білі села й міста, будинки відпочинку, старі палаци.

І над усім — сонце. Тепле, ласкаве сонце розливає таке благодійне тепло, що вам здається — ви опинилися в раю.

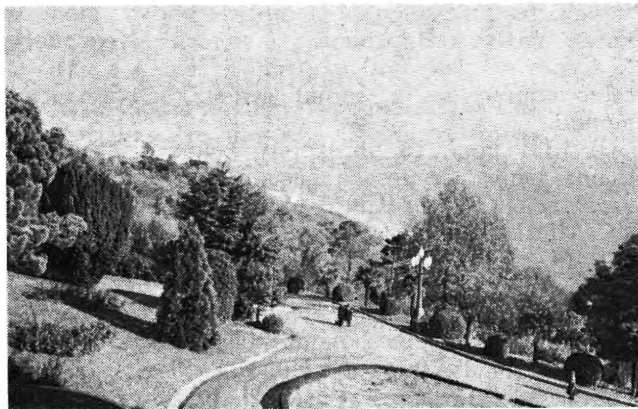
Від Севастополя до Ялти вигідна автострада і автобус завозить нас на місце за декілька годин.

Серед чудових садів (колишнього палацу графа Воронцова) над самим морем збудований новий готель "Ялта". На широкій площі, обрамваній кедрами і ялинками, перед імпазантною фасадом готелю спиняється наш автобус.

Готель "Ялта" зноситься в блакиті ясного неба десятками поверхів і вітає нас всіма люксами модерних готелів світу. Вздовж широких коридорів готелю — крамниці, ресторани, пошта, телефони, голярні і ліфти, ліфти, ліфти.

Здавши пашпорти, дістаємо кімнату з приятельською Аїдою і їдемо на 27-ий поверх готелю.

Кімната вигідна, з відкритого балькону перед

Крим. Никитинський парк

нами чудова картина — блакитні води моря, біло-крейдянні верхів'я гір, що скочуються в буйну зелень.

У ресторані готелю приготований обід — все з українським присмаком, — все добре й смачне, славиться українська кухня.

Нашою туристичною групою опікуються дівчата-провідниці з Ялти. Вони дають нам усі інформації про розпланування часу і після цього ми вільні.

І ось я свobodно йду в рай отої рідної природи на своїй землі.

Я насолоджуюся морем, красою розкішних берегів, чудесних парків, ніжним теплом сонця.

Яким же багатством сповнилась моя душа в тих місцях, де кожний крок це відкриття, історія.

КРИМ І ЙОГО МИНУВЩИНА

Крим називають прадавньою землею, бо людина поселилася тут ще в давньо-камінному віці. Про це розказують розкопки в печерах Кримських гір, де знаходять зброю з кременя, костей і дерева.

На початку першого тисячоліття до Христа населення Криму вже знає з древньо-грецької літератури під назвою *кімерійців*, які мали зв'язки з країнами чорноморського й середземноморського басейнів.

Пізніше Крим заселили скити й таври, про яких згадує славний історик Геродот, який відвідав північні береги Чорного моря в 5-му ст. до Христа. Залишки таврської культури зберігаються й тепер на південному березі.

Саме місто Ялта побудоване на місці таврських поселень, про що засвідчили розкопки 1905 року Бертє-Делягарда. В центрі міста було тоді знайдено, крім костей тварин і глиняної посуду, фігурки жінок з глини освячувального характеру, що свідчили про культ таврської богині Діви.

В середньовіччя місто Ялта було невеликою оселею та носило різні назви, як Джеліта, Яліта,

---

м'ятник бл. п. Митрополитові Василеві в українському Пантеоні поруч Церкви Пам'ятника. Будуємо цей пам'ятник, щоб висловити наше признання і подяку великому митрополитові України за його великий вклад у відродження і зміцнення духовних скарбів України; щоб висловити нашу пошану і признання його сучасникам, які разом з Митрополитом Липківським відвойовували Україну від чужого намулу попередніх століть; щоб зберегти ту світлу сторінку нашої історії та винести її на поверхню як приклад гідний наслідуванню тепер і в майбутньому.

Консисторія УПЦ в США закликає всіх вірних нашої Церкви складати свої пожертви на фонд пам'ятника та тим самим ставати співучасниками здійснення цього благородного задуму.

**

Пожертви, звільнені від податку, слід випи-сувати і слати на:

Metr. Lypkivskiy Fund No. 760
St. Andrew's Federal Credit Union
P. O. Box 375
So. Bound Brook, N. J. 08880, USA

**КОМІТЕТ ПОВУДОВИ ПАМ'ЯТНИКА
МИТР. ВАСИЛЄВИ ЛИПКІВСЬКОМУ**

Еталіта. Скільки бур пролетіло над цим чудовим краєм! На південному березі Криму мінялися володарі. Були тут греки, римляни, візантійці, хозари, половці.

В 13-му ст., Таврика, як називалась тоді гірська частина Кримського півострова, була поділена на феодалні князівства. Про них згадує монах францісканець Гільон-де-Рубрук, який записав, що між Керсоной і Слодасей (Херсонесом і Судаком) існує 40 фортець і кожна з них має свою окрему мову. Руїни деяких залишилися й понині.

В 1381 році, за договором генуезців з татарським ханом, генуезька республіка дістала права на південні береги Криму з містами Форос, Алушка, Місхор та інші.

В 1475 році Крим завоювали турки і Ялта разом з усім південним берегом Криму стає корисним володінням турецького султана.

З кінця 17-го століття розпочинається боротьба за Крим і панування над Чорним морем між Османською імперією і Росією. Ця боротьба продовжується до 2-ої половини 18 ст. і закінчується перемогою Росії (скільки ж там і наших козаків поклато голови!).

Населення Криму до 2-ої світової війни складалося з українців, татар і росіян, при чому татар було найбільше. Під час 2-ої світової війни, вже в листопаді 1941 року, Крим окупували німці і та окупація тривала аж до квітня 1944 року. В боях Крим був дуже зруйнований.

За політикою Сталіна "через співпрацю татар з німцями", татарське населення було виселене з Криму (й досі марно домагається права на повернення. — Ред.).

В році 1954, коли до влади в Радянському Союзі прийшов Микита Хрущов, Крим було приділено до Української РСР як Кримську область, "яка здавна має з нашою республікою тісні респодарські й культурні зв'язки і територіяльно становить з нею єдине ціле" ("Географія України", О. Діброва, Київ 1961 р.).

Лікувальні вартості Криму

Крім краси природи, Крим відзначається своїми винятково-корисними лікувальними властивостями.

Південні береги Криму мають більше соняшних днів, ніж на Кавказі і на берегах Середземного моря. Коли в інших лікувальних місцях існують мінеральні води, грязеві купелі та інші корисні для здоров'я середники, то в Криму "головним лікарем" є цілющий КЛІМАТ. Він помірковано теплий на протязі цілого року, а соснові і листяні ліси Кримських гір та морське повітря є природними "генераторами" цілющого клімату. До того води Чорного моря сповнені солями, магнієм і іншими мінералами, цілющими й корисними для людини.

Ці природні багатства Криму, разом з досягненнями медицини й техніки, роблять Крим визначним відпочинково-лікувальним місцем. У Криму перебувало багато визначних людей світової слави, лікувалася тут Леся Українка.

Насьогодні тут нараховується 127 санаторій,

пенсіонатів, домів відпочинку. Всі вони реконструйовані й розширені, деякі побудовані за найновішими архітектурними стандартами. Лікувалось тут за останні 5 років 8,5 мільйонів людей, в тому 400 тисяч чужинців.

За останні роки зроблені значні досягнення в організації лікування в Криму: багато здравниць спеціалізовано, що дозволило в одному місці сконцентрувати найціннішу апаратуру для лікування і найбільш підготованих спеціалістів.

Контури завтрішнього дня південнокримського побережжя ще знаходяться в майстернях архітекторів, — це ескізи, моделі, малюнки проєктів нових будов. Тепер у "Масандрі" будується 16 поверховий готель на 2.740 місць. Це буде найбільша будова в Криму. Будуються готелі по цілому південному березі Криму, заплановано побудову нових санаторійно-відпочинкових комплексів. Уже почалася будова відпочинкового комплексу "Зоря" на 7 тисяч місць, недалеко Понизовки, "Паркове" на 8 тисяч місць, "Голубий залив" на 12 тисяч місць. Ці санаторійно-відпочинкові комплекси, з поліклініками, басейнами, кураційними залами, кінотеатрами, з високими корпусами, колись, може, й перетворять південний берег Криму в одне місто-курорт, місто-парк, де цілющі властивості кримської природи, досягнення медичної науки і науково-технічного прогресу будуть використані якнайкраще для лікування і скріплення здоров'я багатьох мільйонів людей.

Скарби Криму

Зробивши мандрівку в історію Криму й усвідомивши цілющі властивості південнокримського побережжя, хочеться мені хоч частинно передати ті скарби й легендарно-романтичну красу кримських берегів, що довелось побачити в році 1977-му.

Центром відпочинкових осель Криму є ЯЛТА. Ялта — це не тільки місто. До Ялти належать адміністративно такі відпочинкові оселі: Алушка, Лівадія, Ореанда, Гаспра, Кореїз, Симеїз, Паркове, Фрос, Масандра, Гурзуф.

У кожній з цих місцевостей — свою історію, свої легенди і своя краса.

З Ялти до них можна їхати морським і сухопутним шляхом.

Шосейними дорогами курсують автобуси, тролейбуси, таксівки. Тут проходить друга в світі гірська тролейбусна лінія, по якій курсують тролейбуси чеської марки "Шкода", спеціально пристосовані для гірських доріг.

У 1961 році закінчено будову гірської тролейбусної траси, що сполучила центральне обласне місто Симферопіль з Ялтою, а в 1972 р. закінчено прокладання автомобільної дороги Севастопіль — Ялта, проєкт якої Розробив В. Д. Денисенко, лавреат Державної премії.

Ці дороги скоротили час їзди вдвоє!

Саме місто Ялта ще в 18 ст. було невеликим рибальським селищем з 30-ма домиками. В 1837 році російський імператор Микола I разом з своєю родиною приїхав до Ялти на пароплаві

“Полярна Зоря” і це дало привід графу Воронцову просити царя назвати Ялту містом.

Ялта сьогодні — це розкішна Чорноморська рив'єра нашого часу. Модерне місто, широкі вулиці в деревах, великі будинки, ресторани, готелі, словом лікувальна здравниця Південного Криму.

Гора Ай-Петрі (св. Петра)

Головною atrakцією південнокримських берегів є гора Ай-Петрі (св. Петра). Вона зноситься кам'янистими зубцями на висоту 1233 метри. Зубчате, скелисте верхів'я гори Ай-Петрі нагадує напівзруйнований палац. До таємничих володінь цієї славної гори стремить кожний турист Криму. Особливо, коли похід на гору Ай-Петрі є з ночівлюю, щоб бачити рано схід сонця над Чорним морем. — це незабутня картина.

По дорозі до гори Ай-Петрі розположена відома тут печера “Триочка”, тому що її 3 отвори нагадують троє очей. Піднятися на самі шпильясті верхів'я гори можна тільки дуже здібним альпістам.

Тепер на горі Ай-Петрі стоїть пам'ятник борцям Ялти, які загинули в часі Другої світової війни. А недалеко шпильястого верхів'я встановлений телевізійний транслятор, висота якого над рівнем моря досягає 1290 метрів.

Палац Воронцова

Під горою Ай-Петрі, над берегом Чорного моря, в місті Алушка зноситься величний палац Воронцова, або Алушкінський палац.

Силует палацу Воронцова гармонізує з шпильястим верхів'ям гори Ай-Петрі, бо зроблений він з місцевого каменя діабазу — сіро-зеленого кольору.

Побудований цей палац в першій половині 19-го сторіччя за проектом англійського архітектора королівського двора Едуарда Блору за стилями епохи Тюдорів і мавританської архітектури. Належав він графу М. С. Воронцову, багатому поміщику, який володів 80.000 кріпаків в різних губерніях на території України.

Палац складається з кількох корпусів, що творять один комплекс будов. Надзвичайна досконалість архітектури, різьби по каменю і дереву, мурування взорами, драпировання кімнат і рідкісні меблі захоплюють кожного, хто бачить ці шедеври краси. І все це в оточенні ландшафтного парку, краса якого ідеально гармонізувала з рельєфом місцевості.

В палаці Воронцова М. Гоголь передав повість “Мертві душі” М. Щепкіну і в Блаткитній залі читали їх. Від 1921 р. в палаці — музей, бібліотека і картинна галерія. Алушкінський парк має біля 300 сортів різних дерев, особливо прекрасні олеандрові алеї, могутні кипариси, платани, секвої, магнолії.

В Алушці в 1902 році була відкрита проф. Бобровим санаторія для хворих на туберкульозу костей. В Алушці знаходиться також літня база Інституту малярства, скульптури і архітектури ім. І. Рєпіна.

Обіди і відпочинок

В обідню пору в ресторані готелю “Ялта” збираються люди з цілого світу. Тут можна чути англійську, німецьку, чеську, еспанську, французьку і інші мови. Обслуга досконало володіє ними, тому російської мови тут майже не чути, а українську можна почути хіба в місті між людьми на базарі, на пошті і т. п.

Відпочивальників у Ялті дуже багато. На обід чекають національними групами, залежно з котрої країни хто приїхав. Заходять по черзі, спокійно, кожна група засідає за своїми столами і розпочинається довга трапеза, яка залишає всіх вдоволеними і веселими. В доброму настрої люди розходяться з ресторану і пообідня пора звичайно вільна. Я пообідній час проводжу біля моря. Плаваю в теплих водах його, бачу медуз, а їх так багато в Чорному морі, як зірок на небі — розмовляю з морем. А воно ніжне й лагідне, чистими хвильками плеще й плеще, й немов оповідає всю свою велику історію.

Сонце ніжне над Чорним морем, тепле, не палить і не пече, як на Середземному морі, лиш гарі і пестить, люди переважно бронзові від загару. Широкі пляжі забудовані кабінами, де безкоштовно можна передягатися, продається вода, морожене. Східнього типу стоячі туалети вечорами чистять з віниками групи студентів. Скрізь чисто, порядок, дижурні, обслуга... Не дивно. Сюди ж приїжджають на спочинок люди з цілого світу!

— О, ваша Україна — прекрасна! — каже мені захоплено англієць-турист з нашої групи. За кілька років тут буде найпопулярніший відпочинок у світі.

Як можна не радіти, українцеві, чуючи такі слова!?

Палац Лівадії

Крим — це відкриття! З кожним кроком, з кожною хвилиною я відкриваю все нові й нові дари його, нові багатства, нові скарби.

Сьогодні наша екскурсія привела нас в інший шедевр краси і мистецтва на морському узбережжі Криму — палаці Лівадії.

Дещо загляньмо в історію: Лівадіон в перекладі з грецької мови означає левада. В 30-их роках 19-го ст. ці землі придбав граф Потоцький і побудував тут перший дім, службові доми для обслуги та великий парк. У році 1860 місцевість цю закупила царська родина Росії. Розпочалась перебудова старого дому графа Потоцького на палац Лівадію. Разом з тим були побудовані конюшні, оранжерії, впорядковані виноградники, що займали 43 десятини, були побудовані царські винопідвали. Суміжні будови для царської обслуги і робітників створили місто, знане сьогодні як Лівадія. Центром його і окрасою і тепер є славний царський палац Лівадія — літня колись резиденція російських царів. Тепер тут музей і санаторія для сердечно-сосудних і жолудочнокишкових захворювань.

Саме місто в горах, серед дерев, над берегом моря.

Брукована дорога веде на гору, до палацу. Вздовж дороги з обох боків серед високих дерев білють муровані візерунками старовинні фінари. Далі зноситься така ж білокамінна взірцями мурована огорожа. Та ось і ворота, великі білі, садиба-парк з зеленим травником і на самій горі палац.

Показавши перепустки, заходимо на подвір'я палацу. Скрізь тут порядок, якась шаноблива тиша. Численні відвідувачі заходять групами, наперед вдягаючи полотняні тапці на своє взуття; — для збереження підлоги, — пояснюють нам.

І ось ми — в палаці. Вестибюль з червоного дерева, побудований в стилі римської архітектури 1-го ст. н. е. Почекальня — копія залі двірця дожив Венеції. Більярдна кімната з різьбленими каштановими панелями — в англійському стилі. Всередині палацу — внутрішні дворики (італійський і мавританський), мармурові лавиці, зроблені за зразком, взятим з Флоренції. На західній стіні — копія фрески Ватиканського собору, портрети філософів Арістотеля, Платона. Колони з написами в турецькій і арабській мовах, — трофеї з війни з турками в 1877-78 рр.

А ось і зловісна, особливо для нас українців, парадна біла зала і столова палацу Лівадії — місце Ялтинської конференції 4-11 лютого 1945 р. Це тут, в цій залі, була підписана угода для нашого народу про насильну репатріацію, що спричинила смерть тисячів нашого народу, принесла багато страхів і страждань...

Це тут, три місяці перед кінцем війни в Європі і перемогою над фашистською Німеччиною, засідали голови держав антигітлерівської коаліції — Черчіль, Рузвельт і Сталін. Це тут, в цій залі, бере початки домовлення про створення Об'єднаних Націй, до яких вперше в історії ввійшла — хай і Радянська — Україна.

Ступаєш по цих розкішних пам'ятних місцях і думаєш про минуле, сучасне й майбутнє... Це ж таки — наша Україна! Це дарма, що довкола звучить російська мова. Дарма й те, що мапа на передній стіні показує світляними зірками територію Радянського Союзу. Все одно це — Україна! Вона росте й набирає сил, вона міцніє й кріпне... Щоб раз скинути все і всіх, хто не дає їй жити вільно і бути самостійною державою, великою, прекрасною Українською Державою!...

Ми оглядали палац Лівадії і любувалися багатством його картинних галерій, скульптурою, графікою. Лише черква була закрита і скільки я не просила показати мені церкву, — діставала негативну відповідь, як пізніше скрізь в історичних місцях і палацах (Архангел Михаїл з мечем боронив закриті двері церкви, немов сучасне життя було недоступне до святинь Бога).

Довкола палацу Лівадії простягається славний "Лівадійський парк, що є окрасою і багатством кримського побережжя. Колони, альтанки, фонтани і дерева, кущі та квіти з усього світу. Тут розгортають пишні віти столітні секвої, ліванські й гімалайські кедрі, білі гліцинії, цвітучі рожевим цвітом, каштани. Через парк веде Соняшна (колись Царська) дорога, по ній лавиці,

Крим. Лівадія

альтанки, зорові площі, з яких видно безкраї простори Чорного моря.

Сьогодні в будинках довкола палацу Лівадія — лікувальні санаторії з модерними медичними устаткуваннями для діагностики і лікування.

П'ємо воду на подвір'ї палацу, що джерелом б'є з фонтану і має свою легенду про безсмертність, купуємо сувеніри, картки, робимо знімки і відходимо, кидаючи востаннє погляд на шедеври незабутньої краси.

Наш Крим — прекрасний!

Відпочинкові оселі Криму

За Лівадією просто парком можна зайти до Ореанди — відпочинково-лікувального міста з плавальними басейнами і всілякими медичними апаратурами. В парку Ореанди росте величезне дерево платон, гілля якого своїм власним тягарем звисають до самої землі і під ними розміщують, як у кімнаті всіх відпочинкових і хворих.

За Ореандою лежать Гаспра, Корейз, Місхор, — "милі слуху імена", як писав про них поет П. В'яземський ще в 1867 р. Це відпочинкові міста — здравниці з санаторіями і всіма вигодами для відпочиваючих.

Уздовж берега моря серед зелені дерев зносяться нові білі будови здравниць, або як їх тут звуть тепер — палаци здоров'я: *Кічкіне, Парус, Перлина, Дніпро, Україна, Марат, Сосновий лісок, Червоний прапор, Місхор* і багато-багато інших.

Біля кожної санаторії — свій парк, до моря ведуть канатно-підйомні дороги, ліфти, муровані сходи, доріжки. В парках багато історичних пам'яток.

Специфічна архітектура будов на берегах Чорного моря зокрема втілилася в палац на горі Ай-Тодора, що носить назву *Ластівчине гніздо*. Сірокамінна будова на краю сорокметрової скелі над морем має свою історію. В 8-10 ст. тут був грецький православний монастир і дехто й досі зве це місце Монастир-Бурун.

Тепер "Ластівчине гніздо" — це кафе й атракційне місце для туристів і відвідувачів Криму. Палац витримав землетрус 1927 року і був укріплений бетоном у роках 1970-71. В середині й тепер там можна бачити середньовічні герби, а на старовинній стелі — різьблені дракони, що повніть місце романтикою і легендарними картинами минулого.

Далі на південь побережжя Криму вкрашають відпочинкові оселі — Симеїз, Блакитний Залив, Понизовка, Паркове, Форос. Це все лікувальні місця, особливо для хворих на туберкульозу. В Симеїзі зноситься вгору астрофізична обсерваторія.

Всі ці місця — це колишні володіння графа Потоцького, Нарішкіна, Мільютина і найбагатшого за всіх поміщиків Мальцова, який вславився будовою виноградників, винозаводів і великих підвалів на вина.

Тепер тут скрізь — санаторії. Найбільш південнозахідня з них — Форос. У 19 ст. Форос належав "чайовому королю" Кузнецову, який заснував тут славний Фороський парк. Це дійсно мистецьке твориво учених садоводів кінця 19-го ст. — Е. Альбрехта, художника Ю. Клевера та інших. Площа Фороського парку має 70 гектарів, в середині його, що зветься "райським куточком", на різному рівні є 6 штучних озер з протоками, каскадами і мостиками. По цілому парку штучно розміщені водограї, басейни, балюстради, альтанки та поляни екзотичних рослин. Високо на скелі, сотні метрів над рівнем моря побудована тим же "чайним королем" прекрасна церква, звідки можна бачити чудовий краєвид кримського побережжя й Байдарські ворота.

Найпівденніша частина кримського побережжя спадає зі скелі Ільяс-Кая гірським скелестим узгір'ям Ласпи, що замикається найвищими скелями Айя. З гори Ільяс-Кая трьома великими сходами спускається гірський масив Сарич, на якому встановлений на самій південній точці Криму біло-чорний маяк.

У цій частині Чорного моря є багато "коловоротів", з якими трудно справитися мореплавцям. Скелясті Узгір'я Айї знані з описів мариніста І. Айвазовського як місця корабельних катастроф.

На захід від Семеїзу, недалеко санаторії "Кастропіль" розположена скеля Іфігенія, історія якої ввійшла в славу поему Лесі Українки — "Іфігенія в Тавриді".

Никитинський Ботанічний парк

Наступного дня ми оглядаємо ще один ше-

девр на південному березі Чорного моря — Никитинський Ботанічний парк.

Никитинський парк на узгір'ї Март'яна над берегом Чорного моря був закладений видатним ученим-ботаніком Християном Християновичем Стевенем у році 1812. Це мав бути "економічно-ботанічний сад, ціллю якого було повне зібрання різноманітних дерев, кущів і квітів, які тільки можуть рости в тому кліматі для пізнання ролі рослини світу".

Сьогодні в Никитинському парку працює 14 науково-дослідних відділів-лабораторій. Особливу увагу приділяється дослідям флори, є найбагатший гербарій зі зразками рослин всіх континентів земної кулі.

Никитинський парк займає 900 гектарів, має найбагатшу колекцію рож — біля 1800 сортів, хризантем. Завдяки Никитинському саду в Криму заложено сади на площі понад 2 тисячі гектарів.

Побувати в Никитинському парку — це пройтись раєм на землі, раєм, де по боках чистеньких доріжок цвітуть розкішні квіти, а над ними зносяться до неба величезні дерева, співають пташки, повітря повниться багатими пахощами...

Тож недарма краса Кримського побережжя Чорного моря оспівана нашою великою поеткою Лесею Українкою в поемах "Мардвен", "Байдари" та інших:

Чи це той світ, загублений, таємний,
Забутий — незабутній рай наземний,
Що так давно шукають наші мрії?

(“Байдари”)

КІНЦЕВІ РЕФЛЕКСІЇ

Оглядом чарівного Криму скінчилася моя подорож в Україну в 1977 році. Погода була чудова, сонце ласкаве гріло від ранку до вечора, море грайливими хвилями плескалось об беріг і на тлі краєвиду гір, дерев і біло-камінних будов все це наповнювало таким відчуттям краси, що забути про неї не можна ніколи.

— О, ваша Україна! — захоплюю повторювали мені англійці, відкриття для нас! Ми не знали, що існують такі чудові відпочинкові місця тут! Чекайте, нехай довідаються про них, і це буде найкраще місце відпочинку в Європі!

І справді такого клімату, краси, такої культури в ідальнях, добору харчів і щирости прийняття не стрічала я на берегах Середземного моря, де не раз бувала на відпочинку, ані в жодних готелях.

У день народження одного з туристів на вечерю подали шампанське і великий торт, заграла оркестра, з'явилися квіти — і вечерея перетворилась в бенкет, а потім і забаву.

Це був останній мій вечір у Криму і прощальний вечір з Україною.

Другого дня ми відлетіли до Росії. І усвідомили назавжди, що Росія — це інший край, з своєю культурою, звичаями, своїм народом, мовою і своїми сувенірами, — там українського немає нічого.

Україна є лише одна на світі — прекрасна і неповторна.

УКРАЇНА І РОСІЯ ТА ЇХНЯ ЗУСТРІЧ НА ШЛЯХАХ ІСТОРІЇ

Заголовок цієї статті — це одночасно тема наукової конференції, що відбулася 8-го та 9-го жовтня 1981 року в МекМастерському університеті, що в Гамільтоні. У складі організаційного комітету конференції бачимо відомі прізвища: це Петро Потічний (Гамільтон), Глеб Желюлін (Торонто), Поль Магочі (Торонто) та Ярослав Пеленський (Айова).

Цю статтю пишеться рівно через місяць після події, і це якраз той строк, який допомагає спостерігачеві відсіяти несуттєве та рельєфнішими побачити конструктивні елементи. Зовсім несуттєвим було те, що багато хто з публіки очікували на полеміку між українцями та росіянами — і розчарувались. Адже йшлося тут про науковців, які займаються проблемами Східної Європи, і їхня етнічна приналежність — це просто технічна випадковість. І те несуттєве, що кілька учасників кінцевої дискусії — так званого "круглого столу" — "прикрасили" цю конференцію виступами у стилі політичного мітингу. Зрештою, таким був, мабуть, і сам задум "круглого столу": бо навіть проф. Омелян Прицак "замітингувався", провівши невдалу структурну паралель між Росією-Україною та Францією-Алжиром. Виступ Наталії Горбаневської (журнал "Континент", Париж) залишив найприємніше враження від "круглого столу".

Зате набагато суттєвішим є той недолік, що кілька безпосередніх учасників конференції — зовсім не "з публіки" — так і не спромоглися дійти до розуміння теми конференції. Ніколай Рязановський (Берклі, Каліфорнія) не сумнівався в тому, що йдеться тут про внутрішні проблеми Російської держави, а не про історичну зустріч двох держав. А найширше й "найврушливіше" висловив свої мітологічні візії (пражда, на ґрунті літературознавства) Юрій Глазов (Далґавзі): "Яка мати дозволила б розрізати надвоє свою рідну дитину?!" Щоправда, Юрій Глазов на Заході зовсім новачок і все ще за інерцією нагнітає пристрасні та творить мітологію там, де потрібне спокійне око дослідника. На жаль, не навчить нікого цієї наукової врівноваженості та спокою "відкритий лист" Александра Солженицина, зачитаний на конференції. Темна містика та "літературщина" — ось що залишається від генія, ізольованого від світу в пасторальному Вермонті.

Про ці тіняві місця конференції згадано тут на початку, щоб про них забулося до кінця статті. Конференція в Гамільтоні була, без сумніву, серйозним науковим форумом. Учасники наукових сесій взяли на розгляд різноманітні періоди історичного розвитку держав на території сучасних Росії та України — починаючи від Київської Русі. Як і слід було сподіватися, Омелян Прицак пішов ще глибше і ще ширше, а

Готтгольд Роде (Майнц, ФНР) у своє поле зору включив і Польщу — і це цілком оправдане розширення перспективи. Економіка, демографія, співвідношення міту та історії в еволюції українського націоналізму (Джон Армстронг, Висконсин), культурні взаємини, релігія, політичні стосунки — все це було проаналізовано за два дні інтенсивної роботи.

Тон конференції дав Ярослав Пеленський, якого доповідь була першою. Він розглянув проблему "київської спадщини" у розвитку російсько-українських стосунків. Едвард Кінан (Гарвард) пролив світло на мало досліджений період історії Московії (назва Росії перед Петром Першим) — період п'ятнадцятого, шістнадцятого та початку сімнадцятого століть. Вивчивши дипломатичне листування та мемуари закордонних відвідувачів, Е. Кінан довів, що в той час Москва не мала ідеї про "історичну єдність руських земель", тим більше — народів. Ця теорія — це винахід пізніших політиків, і вся іронія долі полягає в тому, що підказали її ... українці. Інакше й не могло бути: тільки там, де рівень освіти та науки вищий, могло дійти до "пошуків коріння", а на той час про науку в Московії не було навіть приблизного уявлення.

Логічним продовженням доповіді Едварда Кінана був виступ Йоахіма Торке (Берлін) на тему "Московсько-українські стосунки у XVII-му столітті. "Шлюб мимоволі" — так образно назвав Й. Торке перебіг цих стосунків. Москва була надзвичайно здивована, отримавши послання від Хмельницького з пропозицією військового союзу. Відмова йшла за відмовою, та козацька канцелярія наполягала. Дійшло до угоди, як відомо, 1654-го року, і текст угоди, правдоподібно, відредагував патріарх Никон. Сімнадцяте століття характеричне нерішучістю з боку обох урядів: "шлюб мимоволі" міг розладнатися — з полегшенням зітханням обох партнерів. Тільки Петро I-ий усвідомив, що після 1654-го року його держава стала імперією — і він використав це з максимальною користю для себе.

У коментарях до цих виступів Омелян Прицак указав на глибинні причини рішення Хмельницького. Ось хід міркувань О. Прицака: жодне військо не стає боекватирним без щедрого фінансування — адже навіть Чингізхан не став би Чингіз-ханом без фінансової підтримки купців із Хорезму. Хто ж фінансував Хмельницького у його переможній війні з Польщею? Є багато свідчень, що довкола гетьмана весь час крутились грецькі купці, негоціанти, пізніше — церковні сановники. Ця "грецька мафія" почала ще настирливіше залицятися, відколи Хмельницький став харизматичною фігурою, відомим по всій Європі та в частині Азії. Той, хто фінансує війну, неминуче дістає свою пайку після пере-

моги: право торгівлі, збирання податків, доступ до урядових фінансових установ. Та мета "грецької мафії" була ще більш амбітною: поширити свій вплив на весь терен від Чорного до Білого моря. Так і вирішується загадка, чому так наполягала козацька канцелярія на "возз'єднанні".

На конференції в МекМастерському університеті нічого офіційно не говорилося про так зване "1500-ліття Києва". Зате посередньо зачіпалося ця тема в коментарях до виступів та в кулуарах конференції. Із цих зауважень складається виразна картина, якій треба присвятити окремий розділ цієї статті.

**

Серед істориків-українців найпоплідніший противник мітологічного способу думання в науці — це той же Омелян Прицак і створена ним школа. Іван Лисяк-Рудницький, якого, безсумнівно, теж можна віднести до цієї категорії, займається тим історичним періодом, у якому небезпеки "мітологізації" уникнути легше.

Один із проявів мітологічного способу думання — це манія великих цифр. Тисячоліття хрещення Руси може насправді бути тисячоліттям хрещення дружинників князя Володимира та гурту міщан (які не встигли втекти). Християни були на Русі і перед тим, однак ця дата все таки має під собою хоч якесь історичне підґрунтя. Рух за святкування тисячоліття настільки неприємний для творців новітньої мітології в Москві та в Києві, що його вирішено неутралізувати іншою датою і, звичайно, ще вищою цифрою. Ось таким способом і "становлено", що рік заснування Києва — 482-ий. Але манія великих цифр — це не лише гріх "гігантологів" у СРСР. Така ж точнісінько структура думання властива і для "мітологів" у еміграції. Один з них, наприклад, заявляє у інтерв'ю для Міжнародного відділу радіо Канада, що Києву — дві тисячі років. Інший дає Києву три тисячі літ... Можливості для творчості в мітології практично необмежені.

Всяке місто може заснувати, звичайно, тільки той, хто вміє будувати міста і повноцінно жити в них. Ні поляни, ні деревляни, ні всі кочівники перед ними цього не могли зробити: навіщо місто хліборобам та мисливцям? Якщо на місці Києва хтось і мав свої землянки чи шатра дві тисячі років тому (але якраз у п'ятому столітті там не було нікого), бив посуд і лишав для майбутніх археологів черепки — це не значить, що там було місто. Навіть якщо там час від часу виникало оборонне городище, його залишали відразу ж, як тільки зникла небезпека: яке життя в городищі для хлібороба чи мисливця? Києва на Київських горах не могло бути перед тим, як відкрилась торговельна "путь із варяг у греки". Ані перед тим, як Хазарська держава поширила свою сферу впливу аж до берегів Дніпра, залишивши свій військовий гарнізон під командою Аль-Куїя та купців, що торгували із варягами та з греками, на тому місці, де тепер Київ. І все це, — як доводить О. Прицак, — могло трапи-

тися тільки після того, коли варягам стало вигідно їздити "у греки", тобто тоді, як Царгород став найбільшим торговельним центром Близького Сходу. А таким центром Царгород став, коли 863-го року Візантія розгромила арабську морську флотилію, що призвело до занепаду "золотої Багдаду", попереднього центру торгівлі. Говорити про Київ перед цією датою немає рації: всякий овоч має свій час.

**

На сесії з питань новітньої історії виступили під час конференції Марк Раєфф (Колумбійський університет), Едгар Гьош (Мюнхен), Джон Решетар (Вашінгтон, Сіятель) та Іван Л.-Рудницький. Виступ Джона Армстронга був імпровізацією на його улюблену тему про новітні європейські націоналізми, і про його ідеї можна краще довідатися з його друкованих творів.

Жваву дискусію викликали доповіді, зачитані на сесії з питань культурних взаємин між Україною та Росією. Барокко прийшло в Росію за посередництвом України, — прийшов до висновку Джеймс Крєкрафт (Ілліной і Гарвард). Шляхи проникнення не мають значення, важливий лише результат, що немає сенсу говорити про окремі підстилі барокко — "українське барокко", "австрійське барокко" тощо. Правильніше буде говорити про "барокко в Україні", "барокко в Данії" і т. д. Із цієї доповіді слухачі, між іншим, довідалися, що тисячі архітектурних барокових пам'яток було знищено на Україні війнами, стараннями "войовничих атеїстів" та в результаті недогляду. Джеймс Крєкрафт має докладний реєстр загиблих пам'яток барокко на Україні.

Літературну сторінку конференції заповнив Григорій Грабович (Гарвард). Його доповідь "Українсько-російські літературні взаємини у ХІХ-му столітті" — одна з найцікавіших на цьому форумі. Це був період інтенсивних століть — російська література починає робити вплив на українську. Спостерігаються явища подвійної приналежності письменників, а значить — подвійної приналежності їхньої літературної спадщини. Було доведено, що творчий білінгвізм — не таке вже й рідкісне явище у світовій літературі. Тому й Микола Гоголь може законно вважатися письменником українським. "Не можна відібрати від російської літератури Гоголя", — рішуче заперечував присутній патріот. І це був момент, щоб проілюструвати різницю між науковим підходом до науки та "патріотичним". Можна відібрати, не відбираючи, — пояснив Г. Грабович. Ідеться не про фізичну приналежність. Залишиться Гоголь, безумовно, і в російській літературі.

Цих цікавих моментів, обмінів репліками та полемічними зауваженнями на конференції було безліч. Можна було б ще багато говорити про цікаву історичну довідку Богдана Боцюрковца (Карлтон) з періоду існування Української Автокефальної Православної Церкви, можна б згадати дотепність та свіжість ідей, оригінальність висновків Романа Шпорлюка (Мічіган), але для повного уявлення про цю цікаву конференцію

залишається порадити читачеві зачекати на появу повної збірки матеріалів форуму науковців у Гамільтоні. Таку книжку, безсумнівно, відредагує і видасть Петро Потічний, фактичний господар зустрічі, ентузіаст своєї справи, який зовсім недавно оформив матеріали аналогічної конференції про Польщу та Україну і який, знаємо, покликає нас ще не на один з'їзд у гостинному Мек-Мастері.

Мар'ян ДАЛЬНИЙ

ДЕКІЛЬКА ДУМОК З ПРИВОДУ ДРУГОГО З'ЇЗДУ УДР

Не писатиму про історію, завдання та осяги УДР. Про це можна довідатись із збірників Конгресу Української Вільної Політичної Думки, з преси чи й з офіційних публікацій Українського Демократичного Руху. Хочу висловити просто кілька своїх думок та спостережень з приводу другого з'їзду цієї все ще перспективної української політичної формації.

Другий з'їзд УДР відбувся 31-го жовтня і 1-го листопада 1981 року в гарному будинку Українського Інституту Америки в Нью-Йорку. Тому, що добратися з нью-йоркського аеропорту до центра міста забрало більше часу ніж прилетіти з Торонта до Нью-Йорку, я спізнився на відкриття і не чув привітань з'їздові, але встиг ще віддати свій голос на список кандидатів до президії: ред. Михайло Смик ("Українські вісті", Детройт) — голова, ред. Михайло Добрянський — заступник голови, д-р Лев Кушнір і інж. Іван Даниленко (обидва з Філядельфії) — секретарі. Зрештою, могло обійтись і без мого голосу, бо інших списків і кандидатів не було. Одноголосно вибрано й комісії: програмову, статуту й верифікаційну. Та й взагалі майже однозгідно приймалось всі рішення й постанови з'їзду. В нашому громадсько-політичному житті така однозгідність це досить рідкісне явище, зокрема коли зважити, що УДР складається з членів аж трьох різних політичних партій та з непартійних демократів.

УЧАСНИКИ З'ЇЗДУ

Повноправними учасниками з'їзду могли бути всі члени УДР. Проте на з'їзд прибули тільки деякі провідні члени Сектора незалежних демократів і тільки деякі діячі УРДП, ОУНз і УНДО (переважно з США, хоч були також з Канади, Великої Британії та Німеччини). Всіх голосів з правом приймати рішення було 116. Крім делегатів, у залі було в різний час кількадесят гостей і спостерігачів.

Треба, однак, сказати, що серед делегатів і гостей значною мірою переважали люди, яких ча-

сто можна бачити й на інших українських з'їздах, конференціях та конгресах: ідейні, активні, жертвенні і... переобтяжені десятками різних громадських функцій, що їх при найкращій волі виконувати ніколи. Натомість тих, для кого в першу чергу створено УДР — себто безпартійних фахівців середнього та молодшого покоління, з яких дехто часто їде на свій кошт (літаком) сотні миль на пробу танців, забаву чи на партію гольфа, — їх на залі з'їзду не помічалось. Це серйозний регрес, якщо пригадати, що на першому з'їзді УДР було присутніх коло 30 студентів і на них покладались великі надії... Чия вина, що цим разом на з'їзді бракувало "свіжої крові" — судити не берусь.

ПРОГРАМА З'ЇЗДУ

А втім завинила частково, мабуть, програма з'їзду. Вона була таки занадто стандартно-ділова: реєстрація, відкриття, вибір президії і комісій, звіти, дискусія, уділення довіря, вибори нового проводу... Жадної "сенсації", ні одної "атракції". Не зважаючи на досить великі осяги УДР у ділянках українсько-польських, українсько-російських і українсько-єврейських зв'язків, на з'їзд не запрошено чомусь нікого з представників цих народів. Не запрошено навіть недавніх дисидентів, хоч на допомогу декому з них і на діяльність Закардонного представництва Української Гельсінкської Групи члени УДР склали кільканадцять тисяч доларів — багато більше ніж на діяльність своєї власної організації. Тяжко повірити, але програма не передбачала навіть панелью чи традиційного "бенкету".

Тож не дивно, що в столичному Торонті не знайшлось цим разом нікого, хто б бажав поїхати на такий сухо-формалістичний з'їзд. Можливо, що організатори з'їзду хотіли спеціально зосередити увагу делегатів на пекучих організаційних і фінансових справах УДР та дати більше часу для їх полагодження. На жаль, цих справ так і не полагоджено.

Найцікавішою частиною з'їзду мали бути "Думки з приводу 5-річної діяльності УДР" його голови д-ра Атанаса Фіголя. Але д-р Фіголь захворів, на з'їзд не приїхав і розгорнути своїх думок на письмі не прислав. Правда, в листі він просить, щоб учасники з'їзду говорили не тільки про успіхи УДР, але й про труднощі та перешкоди в праці Руху. На жаль, його прохання, мабуть, ніхто не почув. Я почув, але не відважився вносити дисгармонію в добре згармонізовану дію.

ЗВІТИ І ДИСКУСІЯ

Основний звіт з діяльності Головного Секретаріату УДР дав Роман Ільницький — перший заступник голови. В пресовому повідомленні Президії з'їзду про це написано так: "...Звітодавець *плястично зілюстрував як росла та набирала сили ідея Українського Демократичного Руху, щоб після п'ятих років праці стати важливим чинником у системі української політики за кор-*

доном... Р. Ільницький закликав українських демократів... звернути всі сили на здобування нових впливів для української справи у "невральгічних пунктах" міжнародного життя. Особливий наголос він поставив на створення українського "лоббі" у Вашингтоні на взір інших груп. За його підрахунками 2.000 осіб могли б втримати "лоббі" у Вашингтоні, коли б вплачували по 100 дол. річно".

Звітували також: Степан Процик (про організаційні справи УДР) і Євген Саламаха про фінанси. З фінансового звіту можна довідатись, що УДР мав найвищий річний прибуток у 1976 році (3.914 дол.), а найнижчий (у 1980 р.) — соромно назвати. Не знаю, в який спосіб УДР здобув деякі успіхи в своїй політичній праці, розпоряджаючи такими мізерними фондами, але переконаний, що коли його фінансовий стан значно не поправиться в ближчому часі, то УДР не стане "важливим чинником у системі української політики за кордоном", ані не здобуде нових впливів для української справи "у невральгічних пунктах міжнародного життя"...

Про УДР у Великій Британії красномовно звітував Михайло Добрянський, а про ролі УДР у Західній Німеччині — Борис Левицький. Точну характеристику зовнішньої політики УДР дав у своїй доповіді лідер УРДП Михайло Воскобійник.

Треба підкреслити, що — як і майже завжди на форумі УДР — доповідачі й звітодавці були добре підготовлені, говорили продумано й переконливо. Зате дискусанти не дискутували (за виїмком дискусії над статутом, який залишився й далі тимчасовим), а виголошували експромтом цілі теоретичні тактати про "високу політику", що могли бути окремими доповідями. Їх приємно було слухати, а деякими можна було навіть захоплюватися. Приємно було чути й вимову чи не з усіх областей України, бо ж не багато в нас трапляється подібних нагод. Маючи таких добрих промовців, не дивно, що УДР має за собою значну більшість нашої інтелектуально верхівки, чимало професіоналів і добрі перспективи росту. І все ж таки, не заважаючи на все сказане, на протязі всього з'їзду не відступало від мене одне "але", яке відважуся висловити хіба аж наприкінці.

НОВИЙ ПРОВІД УДР

У списку нових керівних органів УДР — мало нових прізвищ. З'їзд вибрав почесним головою Руху Романа Ільницького. До Головного Секретаріату ввійшли такі особи: Степан Процик — голова, Ю. Іхтярів — секретар, Є. Саламаха — скарбник, І. Даниленко, І. Демиденко, І. Дубилко, Л. Коленський, Ю. Нагорний, Є. Перейма, Б. Савицький, О. Труш, І. Хамуляк, Л. Чудовський.

До нової Головної Ради УДР вибрані: Михайло Воскобійник — голова, Р. Барановський, В. Гришко, М. Дальний, М. Добрянський, Д. Кузик, Б. Левицький, М. Малецький, П. Турула, А. Фіголь. Титули членів пропускаю, бо маю

враження, що через систематичне їхнє афішування УДР діста марку чисто інтелігентської організації.

ПОСТАНОВИ, РІШЕННЯ, ВИСНОВКИ

Голова Програмової комісії запропонував з'їздові свій проєкт політичної платформи УДР на час до наступного з'їзду — "Становище УДР до ситуації в світі, в СРСР, в Україні і на еміграції" (45 сторінок машинопису). Цікаво, що цей довгий і важливий документ, який, на мою думку, вимагав чимало скорочень й обережнішої формулювання багатьох тез, не викликав на залі ширшої дискусії. Учасники з'їзду затвердили його як свою політичну платформу лише з застереженням, щоб деякі питання ще раз розглянула Програмова комісія і надала їм остаточну редакцію.

Брак дискусії на ці актуальні теми може свідчити про те, що члени УДР мають однакові погляди на справи міжнародної й української політики, але це може свідчити й про те, що члени УДР, як і члени інших українських демократичних організацій, несерйозно ставляться до своїх постанов, знаючи, що їх чейже ніхто не виконуватиме.

Натомість, за маловажні точки статуту зводились на з'їзді довгі й завзяті "бої". Зрештою, може, ці точки й не такі маловажні. Йшлося про те: доцільно, чи недоцільно перетворити УДР з конфедерації трьох політичних партій і сектора незалежних демократів на організацію індивідуальних членів, себто ... на ще одну українську політичну партію. Компромісово вирішено провести в цій справі опит між всіма членами УДР і поступити згідно з бажанням більшості, хоч це, на мою думку, ніякий компроміс.

Здоровим і єдиноправильним у наших умовах компромісом мало б бути перетворення УДР на ширшу політичну організацію з індивідуальними і правними членами. Причому рівнорядними правними членами УДРуху мали б стати не тільки три політичні партії - ініціатори, але й ті українські політичні, громадські, молодечі та інші організації, які згідні з статутом і програмою Українського Демократичного Руху й готові стати його членами (не втрачаючи своєї незалежності) для успішнішого здійснювання спільних завдань та цілей.

Оце й початок мого прикінцевого "але". Український Демократичний Рух був подуманий як конечна альтернатива до довгочасної монополії наших крайніх лівих і правих політичних груп. Для цього УДР мав у першу чергу принести свіжі поповнення у перевтомлені і проріджені українські демократичні лави, але цього досі не сталось. Чому цих підставових питань не обговорював і не вирішував з'їзд?

Часткову відповідь на це дав новообраний голова Головного Секретаріату УДР Степан Процик. У своєму звіті він сказав:

"Приходиться розрізнити дві категорії діяльності в кожній організації: теоретично-декларативну — читання рефератів, писання становищ

до подій, влаштування семінарів, писання статей... Цей рід діяльності був і є популярний в УДР тому, що для цього є відповідний персонал. Друга категорія діяльності — це плян і переведення конкретних акцій серед народу силами активу організацій, акцій, які захоплювали б народ і активізували б його. Лиш такі організації можуть розвинути певну суспільну динаміку й притягати до себе думаючих (і недумаючих — М. Д.) людей. Конечність пропорції між цими двома типами організаційної роботи не завжди знаходила зрозуміння в Головному Секретаріаті (УДР)“.

Не знайшла вона зрозуміння і на другому з'їзді, додаю від себе. Устами провідних діячів УДР тільки б — як говорять "мед пити". В той же час УДР залишається організацією, так би сказати, без підлоги і без даху. Жоден політичний рух не може здійснювати своїх амбітних завдань без організаційної і фінансової підтримки масового членства та прихильників. А УДР не може мати масового членства поки виразно не скаже людям, що вони мали б в УДР робити, якщо не з дня на день, то з тижня на тиждень, а не лише раз на півроку, коли запрошується якогось відомого діяча з доповіддю чи треба провести грошеву збірку на якусь корисну національну ціль.

Я колись писав і тут повторю: не можна в наш демократичний вік вести "велику політику" без політики малої. А малу щоденну політику робиться в межах громад, в межах молодечих, студентських, професійних, жіночих та інших організацій. Для величезної більшості звичайних людей "визвольна політика" — це народний танець, хор, бандура, концерт, писанка, виставка та подібні форми доступного їм самовияву. Тільки ті провідники, що забезпечують такі підставові форми громадсько-патріотичного самовияву можуть розраховувати на масову підтримку своїх більших політичних задумів і плянів. Не йдеться тут про опанування всіх організацій, як це роблять тоталітарні групи, але без тісного пов'язання деяких організацій масового типу (напр., АУА, ОДУМ і ін.) з УДР, його доля буде припечатана, хоч би яких геніальних промовців і публіцистів він мав. Українська демократія стала слабкою від того часу, коли знехтувала "малою політикою", зайнявшись виключно уявним робленням "великої".

Українське "лоббі" у Вашингтоні — потрібна й важлива справа. Учасники з'їзду зобов'язалися заініціювати такий фонд і вплатити до нього по сто доларів. Вони вірять в успіх, "якщо ця справа одержить підтримку від демократичної преси". Віра — передумова всякого успіху, але від кого дістане підтримку українська демократична преса, коли навіть з'їзд УДР не висловився про це ніже одним словом? А чейже відомо, що ця преса "на ладан дише" й загроза ліквідації нависла над кількома демократичними періодиками. І ніякі похвали редакторам не зарадять лихові, якщо не буде кому донести цю пресу до масового читача-передплатника.

У цій ситуації треба мати хіба надію, що новообраний голова УДР справді знайде "здорову пропорцію між теоріями і практикою", бо тільки тоді наша демократична преса житиме, а другий з'їзд УДР не стане його останнім з'їздом. Та це залежить ще більше від вас, дорогі читачі, і від того чи спільно знайдемо шлях до української мовчазної більшості.

На закінчення хотілося б висловити прилюдну подяку одній щедрій, свідомій, патріотичній соборницькій родині з околиць Нью-Йорку за милу гостину й нічліг. На жаль, не відважуся назвати їхніх імен, щоб їм не пошкодити. Такий, бачите, наш політичний клімат у демократичній Америці.

ЗВЕРНЕННЯ В П'ЯТУ РІЧНИЦЮ СТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ГРОМАДСЬКОЇ ГРУПИ СПРИЯННЯ ВИКОНАННЮ ГЕЛЬСІНСЬКИХ УГОД

9-го листопада 1976 року, під головуванням українського поета Миколи Руденка, створено в Україні Українську громадську групу, яка поставила собі за мету використати підписану урядом СРСР угоду в Гельсінках для поширення боротьби за національні, культурні і релігійні права українського народу.

Українська Гельсінкська Група провела величезну працю в останніх 5-ти роках, як серед українського народу, так і на міжнародному форумі.

Серед українського народу група вела діяльність у згоді з гаслом, що "кожний народ повинен бути господарем своєї землі, своєї традиції, свого творчого спадкоємства, своєї волі до кращого життя — для всіх, для кожного".

Вона знайомила ширші кола українського суспільства з Деклярацією прав людини, схваленої Об'єднаними Націями, шукала вільних контактів, вільного обміну інформаціями та ідеями з країнами вільного світу, домагалась участі України на міжнародних форумах, домагалась акредитувати в Україні представництва інших суверенних країн, представників закордонної преси в столиці України та взагалі всіх тих прав, що належать суверенній 50-мільйонній нації.

Не диво, що трьома хвилями арештів усіх членів Української Гельсінкської Групи ув'язнено і запроторено до концтаборів, за виїмком декількох осіб, членів Групи, які виїхали з СРСР у західній світ.

Тут вони створили Закордонне Представництво Української Гельсінкської Групи, яке одержало доручення від членів Групи в Україні чи на заслання провести широку інформаційну акцію в країнах західного світу з метою:

довести до відома західного світу, що уряд СРСР черговий раз зломив свої міжнародні зобов'язання і, всупереч прийнятим на Гельсінкській Конференції в 1975 році зобов'язанням, порушує елементарні людські й національні права населення України — безпідставно переслідуює

ЩОДЕННИК ГРЕЦЬКОЇ ПОДОРОЖІ

(Закінчення)

5 липня, четвер. Атени

Ми з Остапом учора пішли до туристичного бюро і замовили собі на три дні готель в Суніоні. У нашому "Асті" грошей за заплачену кімнату нам не повернуть, але ми таки хочемо ще трохи відпочити над морем, перед поверненням додому. Після полагодження справ, пішли оглянути римські руїни Атен біля арки Гадріяна. Тут стоїть ще кілька імпозантних колон із святині Юпітера, що мала — кажуть — всіх колон щось 120! Місце справді гарне: з одного боку видно Акрополь, з другого — гору Лікавітос із церквою св. Юрія і рестораном, з третього — гору Іметос. Римляни мали розмах: "the grandeur that was Rome"...

6 липня, п'ятниця. Атени

Вчора весь день провели на пляжі у Вуляг-мені. Повернулися дуже втомлені. А на вечір мали запланований вихід на королівський балет Фляндрії в театрі Лікавітос. Встигли ще покупатися і з'їсти щось в нашому знаменитому ресторанчику "Ідеал", де можна замовити й одну-дві страви, і то в різний час. (В інших ресторанах — напр., у нашому готелі — їсти можна лиш у певні години і треба брати цілий обід). До театру вивіз нас спеціальний автобус. Театр на горі Лікавітос, з видом на місто. Балет був добрий, хоч і не блискучий. Найліпше їм вийшли — як на мій смак — дві модерні інтерпретації: "Смерть Орфея" до музики Шенберга та "Inner rage" до музики Руссо. Балет, на жаль, танцювали до музики, записаної на тасьму... Після вистави виявилось, що автобуса на поворотну дорогу не буде! Справжня грецька організація! Коли, врешті, добралися опівночі до знайомого центру міста, вирішили вступити ще до "Ідеалу" на чайок. Як добре, що ми разом із дівчатками:

членів Гельсінкської Групи і карає їх довголітніми реченнями ув'язнення і заслання...

Закликаємо організовану українську спільноту у вільному світі посиленою працею і скріпленими зусиллями за звільнення ув'язнених членів Української Гельсінкської Групи Сприяння Виконанню Гельсінкських Угод довести ділами, що труди і жертви членів цієї групи знаходять у нас всесторонню піддержку та що спільними зусиллями ми доб'ємось успішної реалізації їхніх і наших бажань — волі та державної незалежності українському народові.

Президія Секретаріату СКВУ

Листопад 1981

"НОВІ ДНІ", грудень 1981

вони ліпше орієнтуються, виявляють ініціативу, і вкінці є з ким посміятися з дурної пригоди!

Год. 17:30

Чудо-чуд: вчора, на пляжі, температура в тіні була 96° Фаренгайта. Сьогодні — вперше відколи ми тут — небо затягнулось хмарами і віє вітер. Термометра не маю, але прохолода така, що Остап ходить у блюзі, а й мені зовсім не гаряче в суконці з довгими рукавами. Сидячи тепер на балконі, я подумала, що здалось би навіть накинути на плечі шаль або светер — не даром тут жінки часто продають домашньої роботи шалі!

Год. 23:00

Сенсація: дощ! Справжній дощ, що зливає вулиці Атен, змиває акумульований тижнями пил, прочищує занечищені автовыми газами повітря! Температура значно понизилась. Тепер у кімнаті — прохолода. Дерев'яну завісу опустили зовсім, хто зна чи вночі не доведеться замикати двері на ганок.

7 липня, субота. Атени

Год. 9:00. Після дощу стало свіжіше — спалося дуже добре. Небо без хмар і надворі тепло, але ще не припікає.

В сусідньому готелі "Мегас Александрос" (тобто: Олександр Великий) два дні тому були якісь збори. Ми вгадували: що це може бути. В Греції уряд Караманліса має критичний час. У світі взагалі велика енергетична криза, а Греція тепер стала членом Європейської Спільноти і зобов'язана впровадити деяку реорганізацію та всякі обмеження. У зв'язку із тим від двох днів тут страйкують банкові працівники і банки майже всі — замкнені. Брак знання мови — дуже дошкульний. Є, правда, англомовні газети, такі як "Athens News", але, читаючи їх, маємо враження, що локальні вісті подані скупко і препаровані для туристів. У грецьких газетах — великі заголовки і не знаєш, чи справді щось поважне, чи якась брукова сенсація.

Год. 21:00

Сьогодні вранці міським автобусом їздили з Ренею і Христею до Дафні. Дафні — нібито манастир, але фактично діючого манастиря ми там не бачили. Але є стара церква з 11 ст. з прекрасними мозаїками на стінах. У церкві немає вже престола, половина стін — гола, кілька фресок тут і там, що на них позначився зуб часу, але мозаїки повні світлих кольорів — рожеве, зелене, синє на золотому тлі — і майже всі дуже добре збережені. Мозаїки зображують сцени з життя Христа і Богоматері, пророків, архангелів і святих. Над усім царює в куполі портрет Христа Пантократора, що суворим поглядом пронизує всіх, хто підніме до нього очі. З усіх бачених досі візантійських церков Дафні зробила на мене найбільше враження.

Після полуденка в ресторані "Ідеал" разом із

дівчатами, ми вирішили сісти на атенську підземку на Омонії і поїхати подивитися, як виглядає остання зупинка — Кіфазія. Вагони метро досить чисті — ні одного графіті ніде не бачила. Метро виходить на поверхню зараз же після кількох станцій. Кіфазія — заможне передмістя з багатою зеленню (сосни, пальми, кактуси, розквітлі олеандри, кльомби із червоними каналами). Тут стоять добре утримані у плеканих городах окремі вілли, при головній вулиці кілька елегантних крамниць, біля парку їздять фіякри... Але вулиці ще не зовсім викищені і, здається, не всюди ще закладена каналізація.

Після вечері пішли з дівчатами на ревію до Грін Парку. Замовили чотири кока-колі і заплатили за них 700 драхм. Але ревія була досить добра. Спізи, танці, магичні штуки з ножами і шаблями, скечі і конферанс. Була якась пародія на "Гамлета" і якась політична сатира, що в ній пару разів згадувалось прізвище прем'єра Караманліса. Якби так знати грецьку мову, могли були багато довідатись про настрої населення і внутрішню грецьку політику.

8 липня, неділя. Атени

Дівчата ходили вранці до церкви, а ми з Остапом пішли ще раз до Археологічного музею. Багатство цього музею — імпонує! І подумати тільки, що все це до однієї теми, що все це — давня грецька культура! Не можливо всього цього абсорбувати: болять не лише ноги, але й шия після кількох годин!

9 липня, понеділок. Суніон.

Green Coast Bungalows

Добралися сюди набитим людьми автобусом, що виїхав з Атен о 11-ій, а прибув перед 2-ою. Солів, теліпався по дорозі і часто зупинявся.

Наш готель, не зважаючи на свою англомовну назву, — грецький і має повно грецьких гостей. Розташований він на узбіччі. Поверхові будиночки, що в них у кожному по десять кімнат внизу, десять нагорі, всі з верандами, що мають вид на Егейське море. Морське побережжя скелясте і пляж нашого готелю теж. Будиночки — а їх тут кілька, — сполучені зі собою каменистими доріжками-сходами. Довкола різноманітна рослинність. Є тут місце забав для дітей, пінг-понг, ресторан із терасою і — окремо, на вищому поверсі — бар. Кімнати на два ліжка, з лазничкою (душ вперше в Греції із завісою!). Гарно тут. Сьогодні відпочивали, опалювались. Вода глибока й дуже-дуже чиста — прозора, кожен камінець на дні видно. Але купіль для тих, хто не плаває добре, трохи трудна.

10 липня, вівторок. Суніон

Ранок. Год. 8:30. Сиджу на лежку на нашій веранді. Праворуч росте набита шишками сосна грецької карликуватої породи — вона заступає майже половину веранди і дає велику дозу приватності. Зліва вниз — вид на пляж з його на жовто помальованими дощаними платформами, сходами, кабінками для передягання. На пляжу

теж різнокольорові крісла та парасолі. Збоку є трішки піску — вся решта або гладкий цемент, або природний камінь. Ми тут ще не зовсім зорієнтовані: ніяк не можу усвідомити, де саме є святиня Позейдона, що до неї ми їздили раніше.

Год. 12:20

Знайшли святиню Позейдона! Зробили після сніданку довгий прохід. Яких три кілометри від нашого Грін Ковсту є розгалуження доріг: одна із них веде до Атен і йде понад берегом моря, друга — на пагорок із святиною Позейдона.

Год. 19:00

Реня, Христя і Мокі приїхали сьогодні опівдні нас відвідати. Встигли ми поспідати в нашому ресторані, аж тут гульк: пустився дощ. За півгодини прояснилося, день був дуже гарний, але після дощу в морі появились медузи — і у висліді ніхто не купався.

11 липня, середа. Суніон

Вчора після смачної вечері з вином Санта Лавра я на годину здрімнула, але потім ще таки встала, бо був дуже вже романтичний вечір: місяць у повні стелив на морі срібlistу дорогу і ми з Остапом просиділи на найвищій терасі нашого готелю біля бару, — де грала різнонаціональна музика з "ніколодеону", — аж до 1-ої години ночі, попиваючи метаксу і грецьку каву.

Год. 19:30

Вранці після сніданку зробили довшу мандрівку у бік протилежний від "Позейдона". Думали, що там буде якась містечко, але містечка не знайшли, хоч пройшли кілька кілометрів. Ніде не зустріли й якогось осередку, якогось торгового центру. Повернулись порядно втомлені, але задоволені. Ходити дорогою, щоправда, незручно: кожен раз, коли надїздить авто, треба майже притискатись до муру, бо дороги вузькі, багато небезпечних закрутів і автам розминутись трудно. Але повітря запашне, свіже, чомусь нагадує мені альпійське — хоч ми ж тут заледве трохи понад поземом мсря? І тиха, сільська, відпружуюча атмосфера.

Завтра вранці вже їдемо до Атен. Кінчаються наші вакації. Ще один день в Атенах, може ще якісь закупи дарунків, може ще останнє прощання з Акрополем — адже напевно ніколи більш у житті тут не будемо... А тоді прощальна вечеря в ресторані "Ідеал", остання ніч у гамірливому "Асті" і в п'ятницю вранці відліт додому — далека дорога через Женеву і Нью Йорк — до Філядельфії.

**ЧИ ВИ вже вирівняли залеглу передплату?
Якщо ні — зробіть це негайно!**

Igor КАЧУРОВСЬКИЙ

ПРО ВАГНЕРІВСЬКІ ФЕСТИВАЛИ В БАЙРОЙТІ

Насамперед про місто. Німці звуть його "Ді гресе кляйне штатт", тобто "Велике мале місто". Мале — це логічне визначення: Байройт, хоч і належить до старих міст, ще кельтської формації — про що свідчить його назва, у перекладі "корчовище" — місто великого розміру. А "велике" стосовно цього самого міста — це есенціальний епітет. Адже тут віддавна існує міцна культурна традиція — зокрема в царині музики. У середині 18-го сторіччя Вільгельміна фон Байройт, сестра пруського короля Фрідріха Великого, побудувала в Байройті оперний театр у модному в ті часи стилі барокко. Побудувала не з примхи, а тому, що сама була композитором.

Байройт розташований у Франконії — країні зелених лісових пагорбків. У минулому сторіччі він славився "тишиною й чистим повітрям" (звісно, замість тиші тепер — гуркіт моторів, а замість чистого повітря — чорнодим'я дизелів...). Усе це разом — і тиша, й повітря, і довколишні краєвиди, і наявність оперного театру — приваблювало свого часу Ріхарда Вагнера. Тут він оселився зі своєю дружиною. Тепер у його домі "Вілля Ванфрід" — вагнерівський музей. Я спочатку оповім про музей, а потім уже про "Летючого Голляндця", на якого, після кількарічних невдач, ми дістали квитки.

Перед будинком — велике погруддя останнього короля Баварії Людвіга Другого фон Віттельсбаха, короля, який жив не задля воєн і владолюбства, а заради мистецтва. Людвіга єднала з Вагнером (колись засудженим на смерть революціонером, послідовником Бакуніна) щира й непередбачена приязнь. Цей король, такий відмінний від усіх королів світу, заслуговує на те, щоб про нього сказати декілька слів. Мексиканський поет Амадо Нерво присвятив його пам'яті поезію, яка закінчувалася строфою:

Тільки в Вагнері стрінув ти друга,
В кім душа — океану потуга.
А життя твоє, спрагле краси,
Це була його музики туга.

Замість завойовувати чужі землі, король будував казкові замки. Забігаючи наперед, скажемо, що й Храм Музики — Вагнерівський театр у Байройті побудовано не без фінансової допомоги Людвіга. Ці замки і цей театр, завдяки напливу туристів, дають тепер Баварії колосальні прибутки, але тогочасним державним мужам їх будівництво здавалося марнотратством. Тодішні лікарі

— нічим не поступаючися нинішнім колегам з Інституту імені Сербського — оголосили Людвіга божевільним, і невдові він загинув за таємничих обставин.

Але повернімося до Вагнерівського дому-музею в Байройті.

У вестибюлі — невеликі мармурові скульптури героїв Вагнера: з одбитою рукою Зігфрід, Тайгойзер, Штольцінг, Трістан, Лоенгрін, Голляндець... Одна кімната присвячена (другій) дружині Вагнера — Козімі Бюлов, нешлюбній доньці Ліста. Тут же — портрет Ліста і його підпис, по-угорському: "Ліст Ференц".

Впрост приголомшує своєю величністю бібліотека Вагнера: тут світова клясика й музика — за склом, на полицях, рівними рядами виструнчилися дві тисячі триста книжок у твердих палітурках із золотими написами на корінцях... Тут же, в бібліотеці, можна в певні години почути платівки з творами Вагнера, в тому числі із татками, яких чомусь або не виконують взагалі, або виконують дуже рідко.

А далі — кімнати, кімнати, кімнати. Ми то піднімаємося на другий поверх, то спускаємося на перший... Ось художня проза Ріхарда Вагнера: ця книжка він написав задля заробітку, в Парижі. Проте вона заслужила на захоплення відгук Гайнріха Гайне...

А далі диригенти, почавши від Леві і скінчивши фон Караяном, знайомі і незнайомі обличчя оперних акторів і актрис, усіх тих, хто уславив свої імена чи то керуванням оркестрами, чи то виконанням вагнерівських ролей. Під двома знімками бачимо українське ім'я: Іра Маланюк. Тут вона в ролі Магдалени у музичній комедії "Майстерзінгери", а тут у ролі Брангени з музичної драми "Трістан та Ізольда".

Згадаймо, що Іра Маланюк починала свій шлях до світової слави у Львівському оперному театрі. А після війни вона виступала в Мюнхені (де здобула високий титул "каммерзенгерін"), у Парижі, Відні, Буенос-Айресі, на музичних фестивалях Байройту і Зальцбургу.

У підвалі музею — освітлені макети декорацій для романтичних опер та музичних драм Вагнера. Відомо, що композитор надавав великої ваги сценічному оформленню своїх творів, які мали бути, на його думку, втіленням авдитивно-візуальної єдності вражень. У такому пляні й реалізували вагнерівський репертуар перші його режисери. (Що, до речі, було їм не так тяжко робити, бо ж Вагнер не тільки сам був автором лібретто для всіх своїх опер і музичних драм, а також писав докладні режисерські сценарії, ле враховано кожен деталь одягу та декорації). У двадцятих роках декорації спрощено, впроваджено певні елементи модернізму. А в п'ятдесятих декорацію й костюми заступлено умовною схемою: сцена у формі незмінного диску, усіх персонажів (богів, королів, лицарів) одягнено в сірі балахони, і співають вони в темряві... Так ми колись із дружиною не бачили, а тільки слухали "Парсіфал"...

Оселившись у Байройті, Вагнер мав спочатку намір ставити свої драми в бароковому театрі

Вільгельміни, але цей театр не відповідав його задумам. Він прагнув двох речей — досягнути абсолютної акустичності і демократизувати оперу. Тому геть льожі, які служать хіба на те, щоб аристократки там фліртували з офіцерами! Геть золоті, брокат, оксамит, плюшеві фотелі. Та й партеру не мусить бути. Хай зала підноситься вгору з рівними рядами звичайних дерев'яних стільців. А щоб ніхто не задивлявся на оркестру (замість дивитись на сцену), — оркестру заховано від очей публіки. Геть також і фойє з дефілядами модних суконь і капелюшків! У такому плані задуманий театр побудовано на одному з пагорбів біля Байройту.

Відкрито його понад сто років тому — 1876 року. І відтоді — за винятком повоєнного періоду, коли в ньому влаштували були кабарет — він служив меккою для любителів музиків з усього світу. Негадую, що для Вагнера національне в мистецтві — лише оболонка, а єство мистецтва має бути загальне, вселюдське. ("В той час, коли грецькі мистецькі твори охоплювали дух прекрасної нації, то мистецькі твори майбутнього повинні обіймати вільний дух людства, поза всіма бар'єрами національностей; національна суть у них може бути лише прикрасою, чаром індивідуальної різноманітності, але не перешкодою". — Р. Вагнер: *Мистецтво і революція*).

Вагнерівський театр відкривається лише на літній сезон і ставить лише твори Вагнера.

Подібно, як у більшості цих творів, сюжет "Голляндця" виростає на основі легенди. Відгомін народніх легенд про Летючого Голляндця знаходимо чи не вперше в літературі англійського преромантизму. Маю на думці "Оповідь старого моряка" Колріджа, де фігурують і корабель мерців, і моряк, покараний вищою силою (за те, що застрелив альбатроса), і кінцеве звільнення його від покари. Своєрідний варіант створив Едгар По, в чьому оповіданні "Рукопис, знайдений у пляшці" герой потрапляє в бурю на мертвий корабель і разом із тим кораблем занурюється в безодню. Гайнріх Гайне, що його ми знаємо звичайно як поета (хоч поет він більше, ніж посередній), був надзвичайним майстром іронічної прози. В його обробці маємо сконденсовану версію про скупого шотландського капітана, його дочку та про Летючого Голляндця, який виходить на берег щосім років і якого може визволити від прокляття лише жіноча вірність ("Мемуари пана Шнабелевського"). Ріхард Вагнер у своєму лібретто — лише розгорнув гайнівський сюжет та переніс дію до Норвегії. (Доречним здається мені згадати, що в українську літературу мотив неприкаяного капітана потрапив зі сторічним, супроти Заходу, запізненням у драматичній поемі "Вічний корабель" Мосендза, де, в заключній сцені, автор переводить дію у сферу символів). Можна шукати паралелів між вічним земним скитальцем Агасфером та вічним скитальцем морів — Летючим Голляндцем, але мені владає в око цілком несподівана паралель між "Голляндцем", задум якого виник під час втечі Вагнера з (першою) дружиною і псом з Риги, Балтицьким морем, та Шевченковим "Гамалією",

якого скомпоновано три роки пізніше, також під час подорожі Балтицьким морем. Можливо, це суб'єктивне враження, але мені здається, що мотив визволення невольників у "Гамалії" якимсь перегукується з мотивом звільнення від прокляття капітана корабля та його залогів в "Летючому Голляндцеві". Прихильники структуральної поетики можуть помітити ще й такий деталь, як червоні вітрила корабля та освітлені полум'ям пожежі хвилі — "рожеві гори"...

Навчені дослідом із "Парсіфалем", ми з дружиною сподівалися побачити на сцені темряву й почути крізь неї Далайда, Голляндця і Сенту, (так, як ми їх чули крізь темряву в Мюнхенському державному театрі).

Але ми побачили суміш західного модернізму з радянським соцреалізмом, а у фінальній сцені — циркову пантоміму. Режисер, спеціально написаний із ДДР, не міг допустити на сцені чогось надреального. Насамперед дещо перероблено музику, наприклад, вилучено арфу, разом зі сценою преображення...

Події, що відбуваються на сцені, не мають нічого спільного із задумом великого німецького композитора; їх представлено, як маячіння причинної Сенти. Героїня у Вагнера кидається в море зі скелі, а у режисера вона стрибає з балкона на вулицю. Немає фінальної сцени очищення (бо це б виходило за рамки соцреалізму). Але віддано данину модернізмові: чорний еспанський одяг Голляндця трактовано як чорну шкіру: Саймона Естеса, негра, який виконує головну роль, випущено на сцену півголим.

Поклін перед старшобратньою російською літературою виявився у формі запозичення *німої сцени* з гоголівського "Ревізора", при чому цей епізод кілька разів повторено. Фактично від Вагнера залишено тільки лібретто, а що інтернаціональна публіка співає здебільшого й там не розуміла, то в її підсвідомості, мабуть, залишилися, накладені одна на одну такі картини: бідний негр коняє в кайданах, а кляті буржуї у білих циліндрах, у білих масках і в білих одягах (у Вагнера це були матроси, що зішлись на гесілля) качаються-перекачуються по сцені (чому режисер переробив пролетаріят на буржуїв, лишається його таємницею)... І це вже був цирк, а не опера...

Я згадував, що незмінним у всій опері залишилося тільки лібретто. Але це не зовсім так. Як завжди, незмінними лишилися ідеальна акустика і найвищий професійний рівень виконавців: і Далайда (Матті Сальмінен), і Сента (Лезбет Бальслев), і Ерік (Роберт Шунк), не кажучи вже про "Голляндця", сполучали колосальні голосові дані з найдосконалішою технікою. Дібрано також і постанову виконавців. Таких випадків (з нашого досвіду по інших театрах), коли старій акторці, з огляду на славне коліс ім'я, дають головну роль, або коли Трістан сягає лише по плечі Ізольті, а Сента, навпаки, на голову вища від своїх подруг, у Байройті ми — покищо! — не зустрічали.

Серпень 1981.

"ТВОРЧІСТЬ МІЖ КРАЙНОСТЯМИ"

(Виставка рисунків та акварель Гуцалюка)

В галерії Українських мистців у Нью-Йорку відбулась виставка рисунків та акварель Любо-слава Гуцалюка. Виставка відбулася в першому тижні листопада 1981 року.

Перше знайомство з малярською професією дав Гуцалюкові в діпівсько-таборових обставинах Едвард Козак (Еко): після приїзду до Нью Йорку Гуцалюк вступив до престижової школи Купер Юнбон. Та це історія, якщо ще не з сивсю, то все ж таки з шпакуватою бородою: від того часу Гуцалюк часто виставляв свої праці в Америці (Нью Йорк і Союзівка), в Канаді (галерія "Фокус" у Торонті) і Парижі, ставши одним із найбільш популярних у нас мистців.

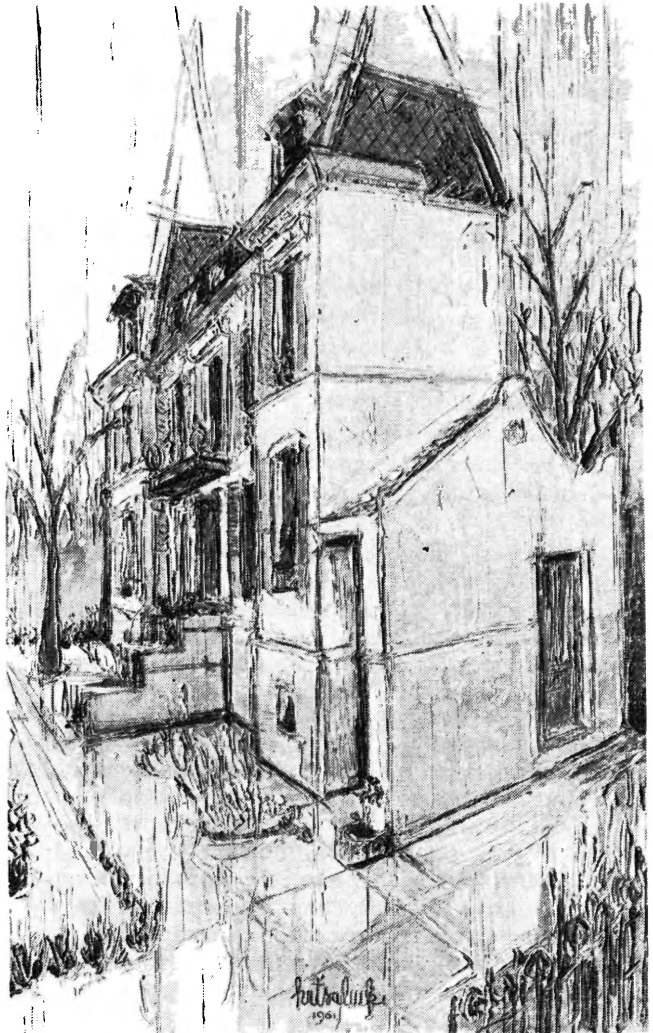
Був час (у 50-х роках), коли Гуцалюк був одним із "архітектів" українського авангарду, що був, зрештою, віщуном клімату, в якому народилась відома "Нью-Йоркська група", у свій час дуже активне середовище стартуючих поетів з новаторськими інспіраціями (див. видання "Нові поезії"). Та ці і подібні процеси, зумовлені не лише ідеологічними переконаннями (шуканнями), але теж у великій мірі метрикальними факторами (вік). Коли наш тодішній авангард в образотворчому мистецтві не здобувся на помітнішу маніфестацію. — "Нью-Йоркська Група" припинила колективну діяльність. Але, як мистці час-від-часу організують (виставками) про своє — здорове або менш здорове — творче існування, так теж члени "Нью-Йоркської Групи", не покінчили з своїми літературними плянами.

Проте теж у цьому процесі присутня містерія несподіванок життя: коли активність деякого поширилась у цій новій дійсності (прим. люксові видання Віри Вояк з серії Companhia Brasileira de Artes Graficas — Rio de Janeiro), — дехто "покинувши середовище своєї юности", затер по собі — так би мовити — "всі сліди" (маю на увазі знамениту поетесу Женю Васильківську).

**

Виставка Гуцалюка — сигнал, про що була щойно мова. Хоч вибір експонатів не обмежений до кількох останніх років, — отже це не є найсвіжіший звіт праці, а є радше ретроспективний (тут бачимо твори 1963-1981 років), сам акт створення виставки, який вимагає чимало труду, сигналізує активне життя мистця. Очевидно "активне життя мистця" не залежить від числа його публічних виступів — показів; це одна з форм вияву стану (хто знає, може Ж. Васильківська творить у своїй "печері" (вслів Костецького) з пильністю пчїлки безперервно поетичні шедеври!?).

Ця виставка є певним доповненням попередньої виставки Гуцалюка, яка була ретроспективним показом олій (9-23 листопада 1980 р.). Таке чергування, з огляду на просторові обмеження галерії, має свою логіку.

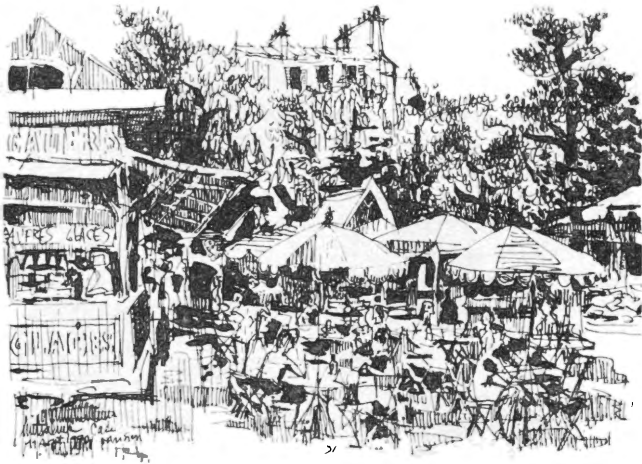

Дім на рю Тен, Париж. Олія, 1961

На попередній виставці мистець зібрав вибір 48 олій, остання виставка була зложена з 10 рисунків і 30 акварель.

Дослідникові творчости мистця було б важко побачити і дослідити відновлення рисунків і акварель до олійних праць, які (рисунки) у праці деяких мистців мають підготувальне завдання для більш вимогливих форматів і технік (олія, прим.). Коли говорити про "дослідника" (творчости) — не маємо на увазі професійного знавця мистецтва, який зуміє "побороти" обмеження, пов'язані з публічними показами, а маємо на увазі уважного і начитаного глядача, який підходить до мистецтва з усвідомленими критеріями.

Нас з Гуцалюком в'яже дружба ще з "дореволюційних" часів (наш авангард!) і я міг би це питання (відношення рисунків — акварель до олій) з ним "вияснити", — все ж таки волю його зафіксувати у формі містерії, залишаючи майбутньому інтерпретаторові Гуцалюкової творчости принайменше шматочок "дикого поля" для вияву його уяви і ерудиції. Це не означає, що я не є прихильником документації (творчости), але у випадку Гуцалюка, якого творчість є чи не виключно емоційною, волю, після певного досві-

Паризьке кафе. Рисунок, 1971

ду з ним, не конфронтувати його в будь-яких теоретичних справах. Пояснюю цю мою стриманість: у зв'язку з попередньою ретроспективною виставкою, яка відзначала теж його ювілей (25-ліття творчості), я запропонував йому інтерв'ю, яке по сьогодні не зматеріалізувалося...

**

Після короткого етапу, який менш-більш характеризувала метода Нью-Йоркської школи Купер Юньон, Гуцалюк відкриває методу будування структури поверхні образу, що стало типічною рисою його мистецтва: характеристичним для цієї методи є базування поверхні короткими вертикальними штрихами або мазками, які менш підкреслюють і наслідують форму зображуваного об'єкту (краєвид, портрет, мертва природа, квіти, побутова сцена), а є радше ритмічними складниками композиції. Помимо строгої структури фарби — в його працях відчувається атмосферичність і навіть клімат місця. Та хоч Гуцалюкову роботу не можна повністю приписати імпресіонізму, кубізму чи абстракціонізму, — елементи цих історичних напрямків є компонентами його малярства. Компонентами, діючими з підсвідомістю мистця. Вони не є форсивними і важливими компонентами, бо сьогодні зовсім ясно, що Гуцалюк — оформивши своє мистецьке обличчя — виконує щоденний ритуал (малювання), свідомого своїх обов'язків і покликання, мистця. З такою настановою, де менше місця для непередбаченої гри хвиль уяви, Гуцалюк, — рішившись на місце в мистецтві "золотої середини", — творить мистецтво підкріплюване біологічним гоном.

ХИМЕРНІ СТВОРІННЯ МОРСЬКИХ ГЛИБИН

Дослідники з дослідного корабля "Мелвил" відкрили недавно близько побережжя Перу цілі великі колонії незаних досі фантастичних створінь і рослин. Вони живуть групами на глибині 9,000 стіп навколо гарячих гейзерів. Відкрито стільки родів незаних досі морських тварин, що це вважають за найбільшу знахідку в історії біографії.

Дмитро НИТЧЕНКО

НАШЕ ЛІТЕРАТУРНО-МИСТЕЦЬКЕ 15-ЛІТТЯ

Клуб ім. Василя Симоненка в Мельборні

(Скорочена доповідь на автор. вечорі 30.8.81)

Здається, не так давно ми збиралися тут, щоб відновити працю нашого клубу, який, проіснувавши майже три роки, припинив свою працю. А вже пролетіло відтоді 15 років. Тож, оглядаючись назад, хотілося дещо пригадати й підсумувати, що ж ми зробили за цей час...

Ми не виступаємо тут як видатні автори чи письменники, а працюємо в міру наших сил і здібностей і, поки є ентузіазм і снага та бажання наших слухачів слухати нас, будемо працювати далі.

Літературна праця не така легка, як дехто думає. Поет і письменник Віталій Коротич, який спершу був лікарем, порівнюючи ці два фахи, лікарський і письменницький, писав у своїй статті, що був свідком як одна мати радила своєму синові вчитися на лікаря, кажучи, що це дуже легка робота: "Прийшов, пройшов і пішов. Комуś щось відрізав, комуś щось пришив", зате, мовляв, маєш пошану й добрі гроші. А тим часом, писав Коротич, 60% лікарів умирають передчасно, одні, заразившись від пацієнтів, інші через напружену тяжку працю й відповідальність.

Подібне щось доводилось чути, як одна жінка казала про літературну творчість, посварившись з дружиною письменника: "Подумаєш, — казала вона, — велике діло писати: стиснув трьома пальцями ручку й пиши "Співа пташечка в садочку".

Тим часом, щоб написати цікавий, оригінальний твір, потрібні знання з боку змісту, форми, і з боку мови, образности, треба самому багато й наполегливо працювати, читати, вивчати минуле й сучасне життя, знати добре творчість попередників і сучасників. Бо слухач, що цікавиться літературою, сам читає чимало, а йому треба сказати в творі щось нове, чого він не знав, сказати правдиво, по-новому, не пережовуючи давно відомих речей старою метою. То тільки Остап Вишня жартома писав, що різниця між українськими й закордонними письменниками та, що закордонні багато читають, а мало пишуть, а наші, навпаки, — багато пишуть, а мало читають.

Коли видатного французького письменника Флора запитали, як він писав свій твір "Мадам Боварі", він відповів: "Піт лле градом, стискає горло... я був одночасно і чоловіком, і жінкою, і полюбівником, і полюбівницею... Я був і кінми, і листям, і словами, які промовляли закохани". Відомо, що після смерті в творі героїні мадам Боварі письменник теж захворів.

А письменник Тургенев плакав, коли писав у

своєму романі "Напередодні" про розлуку батька з дочкою.

Або інший приклад. До славетного французького письменника Онсре де Бальзака одного разу вияликали лікаря. Він лежав блідий, без пульса, здавалося, що він умирає. Коли лікар привів його до нормального стану, він розповідав, що саме в його романі "Батько Горіо", який якраз писав, помер сам Горіо, а він так перейнявся його долею, що трохи сам не помер. Відомо також, що Бальзак із запланованих 143 творів написав 997. Недаром він і помер на 51-му році життя, підірвавши своє здоров'я надмірною літературною працею.

Нам, звичайно, важко рівнятися до таких великих творців літератури, але ми мусимо вдосконалюватись, прагнути писати краще, вчитися від великих майстрів літератури, не спинятися на здобутому, щоб наша творчість хоч в якійсь мірі задовольняла духові потреби нашої спільноти.

Тож кілька піпрахунків з нашого 15-ліття. Відновили ми свій клуб у червні 1966 року. На перших сходах було 13 осіб. Управу вибрали в складі: Зої Когут, Боженни Коваленко, Ірини Білінської, а Дм. Нитченка на голову клубу. Пізніше п-ні Білінську замінив Неван Грушецький. Трохи згодом ухвалили, що до клубу можуть належати й художники, артисти, інші мистці. Для творчого росту та планування праці ми щомісяця збиралися по черзі в приватних наших домах, де читали нові твори, обговорювали, критикували, сварилися, планували нові вечори чи виступи.

Таким чином протягом 15-х років відбулося 64 прилюдних літературних вечорів. З них авторських вечорів було 23, які відбувалися в Ессендоні, Саншайні, Нобл Парку, Джілонгу, куди нас запрошували, та один раз їздили й виступали аж у Сідней.

Окремі наші члени мали й самостійні вечори. Зоя Когут виступала двічі в нашій постійній резиденції в Ессендоні біля Мельбурну, також в Аделаїді, в Сідней, Брізбені. Пані Боженна Коваленко мала вечір в Ессендоні, Сідней, Брізбені, а в Перті та Аделаїді виступала разом з пані Лідією Гасвською-Денес. Ще більше довелося виступати Дм. Нитченкові в Сідней, Аделаїді, Перті, Джілонгу, в Перті. В деяких містах по кілька разів. Але всіх тих позамельбурнських виступів не враховуємо до тих 64-х.

Вечорів-ювілеїв наших клясиків та сучасних письменників відбулося 22. Це були доповіді про них, а члени клубу читали супровідні поезії чи уривки авторів, 9 вечорів були присвячені лише творчості Ліни Костенко, зокрема її романові "Маруся Чурай" та три — збірці "Неповторність". Також відбулись вечори гумору й сатири.

Третій рід вечорів — це з участю нашої творчості молоді. Їх було 10. На них ми видавали також і нагороди після проголошення наслідків конкурсів молодечої творчості. Кращі їхні літературні спроби були надруковані в молодечих та дитячих журналах. Крім того, Дм. Чуб (Нитченко) упорядкував 25 сторінок "З творчості на-

Учасники ювілейного вечора. Ісчисляючи зліва, сидять: Ірина Залеська, Анастасія Грушецька, Дмитро Нитченко — голова клубу, Зоя Когут та Люба Кириленко. Стоять: Кость Гімбельрайх, Неван Грушецький, Боженна Коваленко, Мих. Підріз та Юрій Михайлів. Фото: Юрій Михайлів.

ших наймолодших" у "Вільній думці" (Сідней) та 4 в "Церкві і Житті" (Мельбурн). Двоє наших молодих авторів дістали нагороди на конкурсі молодого пера в Канаді. Це Леся Шевченко та Арета Підгородецька. З молоді частіше брали участь в конкурсах та вечорах близько 12 осіб. Але постійно працював над собою і друкував оповідання, а пізніше переключився на переклади з української мови на англійську лише Юрко Ткач, який видав уже кілька вартісних творів, як "Побратими" Василя Шевчука, "За ширмою" Антоненка-Давидовича, "Шлях невідомого" І. Качуровського, "Через міст" А. Дімарова, Гуморески Остапа Вишні, які саме виходять з друку. Переклав також роман Уласа Самчука "Ост" та "Собор" О. Гончара, які мають пізніше вийти з друку.

Четвертий рід вечорів — це гостинні виступи заморських гостей та своїх з інших міст. З американських гостей виступали: перекладачка Оксана Соловей, різьбар Яків Гніздовський, маєстро Степан Крижанівський та Ганна Черинь. З Канади — поет, перекладач і науковець Яр. Славутич, з Німеччини — проф. Вол. Янів. З Сідней — Ярослав Масляк та Євген Гаран.

При цьому можна сказати, що наші автори також добре відомі за межами Австралії. Зоя Когут та арт. Ірина Залеська з великим успіхом виступали на багатолюдних вечорах в Америці, а сама Зоя Когут мала понад 70 самостійних виступів в Америці, Канаді та Європі. Боженна Коваленко дістала першу нагороду в Америці на 13-му конкурсі СФУЖО за репортаж про подорож в Україну "Візу одержано".

Наші автори: Зоя Когут, Боженна Коваленко, Мих. Підріз, Неван Грушецький, Вол. Каспенкович та Дмитро Чуб часто друкуються (або їх творчість передрукують з наших видань) в Америці й Канаді, а часом передають і в радіо-пересиланнях.

Про наших художників — маестра Цибульського та П. Вакуленка й Любу Кириленко — за їхні оформлення альманахів, окремих видань часто згадують рецензенти наших видань і тут, і в заокеанській пресі.

Окремою діяльною працею була видавнича діяльність. Протягом 15 років з допомогою Клубу та з участю всіх його членів як авторів вийшло 4 альманахи "Новий обрій", а ще 2 вийшли до існування Клубу. Упорядкування та редакція всіх цих 6-х альманахів належить Дм. Чубові. Більшість цих видань були з матеріальною допомогою нашого власника найбільшої книжкової крамниці пана Василя Фокшана. Вся праця над упорядкуванням та редакцією була без оплати. Друкували ми перші числа альманаху по півтори-дві тисячі примірників, а решту тиражем 1000 примірників. Тепер видання стало дефіцитне, і без сторонньої допомоги уже неможливо видати.

Крім цього, ми видали збірник "З-під евкаліптів" (Українські поети в Австралії), де брало участь 14 авторів-поетів. Упорядкування і редакція — Дм. Чуба.

Для видавничої діяльності та 6-х конкурсів молодечої творчості потрібні були кошти. На наш заклик і прохання дали нам більші пожертви: сідейський Культурно-виховний клуб молоді дав 600 доларів, В. Каспенкович — 500 дол., Громада Вікторії на чолі з п. А. Глуханичем — 100 дол., Православне братство Св. Володимира — 1000 дол., Роман Лазорко — 100 дол., Кооп. "Поступ" — 100 доларів, п. Іван Дурич з Тасманії — 100 дол. І щойно пожертвував 1.500 дол. п. М. Кравець (Глухан) з Тасманії, який був тяжко хворий і вже помер.

Дехто, зрозуміло, може запитати, а хто ж тепер належить до нашого Літературно-мистецького клубу? Це ті, що пишуть і виступають на наших вечорах; їх тепер 14 осіб: Зоя Когут, Боженна Коваленко, артистка Ірина Залеська, Ірина Білинська, Анастасія та Неван Грушецькі, художниця Люба Кириленко, маестро Василь Цибульський, Кость Гіммельрайх, артист Юрій Михайлів, Михайло Підріз, Юрко Ткач та голова Клубу Дмитро Нитченко (Дм. Чуб). З цього числа 4 особи належать до ОУП "Слово". З усієї Австралії до ОУП "Слово" належить 13 осіб.

Які ж проблеми стоять перед нашим Клубом? Поперше, треба за всяку ціну перемогти фінансові труднощі і з допомогою жертводавців видати 8-ме число альманаху "Новий обрій", хоч маємо великі труднощі з розповсюдженням. Із тисячі примірників 6-го числа ще близько 200 примірників не продані. У наших плянах є ще видання збірника спогадів та видання англійською мовою всього кращого, що було в шістьох альманахах та новішого доробку. Але все впирається в кошти. В давні часи видання фінансували меценати, церкви, братства. Сьогодні ми маємо мільйонерів в особі наших кооператив, маємо і своїх бізнесменів-мільйонерів. Адже здавалось би, ці турботи мали б взяти хоч трохи на себе згадані

кооперативи. Вони могли б фінансувати щороку хоч одну поважну книжку на цьому терені. Це для них всього б коштувало 10-15 тисяч дол. Чи це велика проблема для трьох разом кооператив? Але вони виправдуються тим, що в їхньому правильникові немає такого параграфу, щоб давати гроші на книжкові видання. А вони про це не подумали своєчасно!? Хоч відомо, що з кожного правильника можна знайти вихід при бажанні. Література тим часом — це найбільша наша зброя в цих обставинах. Це найбільший рушій культури, прогресу, мистецтва, історії! Але не всім це під силу збагнути, на жаль.

Тож з вашою допомогою, порадами й участю ми рішені далі йти, влаштовувати літературні вечори, працювати з творчою молоддю, доки є ще сили й зацікавлені нашими вечорами, нашою працею.

Петро ОДАРЧЕНКО

УКРАЇНСЬКА МОВА В АМЕРИЦІ

II. Польонізми в мові американських українців (12)

У реченні "Він дивився на це з великою дозою сатисфакції" слово "сатисфакція" — це непотрібний польонізм (латинського походження). Український відповідник "задоволення". У СУМ слово "сатисфакція" має позначку "застаріле". В українській літературній мові це слово вживається в значенні "утамування почуття образи в формі дуелі з особою, яка образила. Наприклад: "Розлютився Лобода за таку ганьбу... шукатиме сатисфакції" (Ле).

Дуже часто слово "себе" вживається в польському значенні. Приклади: "Індія і Пакістан обвинувачують себе". "...про співдію всіх народів, які себе не знищують". "Вони дивляться на себе". Всі ці речення побудовані на зразок польського словосполучення: *patrzeć na siebie*. По-українському треба казати: "Індія і Пакістан обвинувачують один одного". "...які один одного не знищують". "Вони дивляться один на одного". Українське слово "себе" означає *однину*, а не *множину* і пов'язується з іменником в однині. Приклади: "Індія обвинувачує себе". "Він дивиться на себе". "Мені себе не жаль" (Л. Укр.). "От зараз сиджу у себе..." (Коц.). "Переконувати себе". "Він сам за себе говорить" (Ст.). "Тримати себе в руках".

Без польського словника неможливо зрозуміти таке речення: "Поринаю у ясний *селєдин* моря". У польському словнику знаходимо незрозуміле слово *seledyn*. Воно означає "блідо-зелений (салатний) колір".

Дуже поширений польонізм "середник" з п. *środek*. Часто доводиться читати в газетах такі неукраїнські словосполучення "лікуючий *серед-*

ник", середники масової інформації". Українські відповідники: "лікувальний засіб", "засоби масової інформації".

В українській мові є слово "середник", але воно вживається в цілком інших значеннях: 1) назва предмета, розташованого в центрі чогось (середник у медальйоні). 2) середній поперечний брусок у віконній рамі. 3) пробіл між колонками тексту в газеті. 4) крапка з комою (в сучасних граматиках вживається лише термін "крапка з комою").

Замість слів "вона *signuje*" (з п. *sygnować* — себто "ставити підпис"), треба казати: вона підписує".

Конче треба відкинути й польські вислови "на широку скалю", "на більшу скалю", "на велику скалю" — з п. *na wielką skalę*. Українські відповідники: "у великому масштабі", "з великим розмахом". Замість польського вислову "міністерство *skarbu*", треба казати "міністерство *фінансів*". Українське слово "скарб" вживається в зовсім інших значеннях: 1) коштовності, гроші, цінні речі, 2) духові та культурні цінності, 3) хтось або щось надзвичайної цінності, 4) майно, 5) застаріле поміщицьке володіння. Приклади: "Перекази про скарби, закопані тут". (Гонч.). "Ти показав мені ще інші скарби—світ філософії, науки..." (Л. Укр.). "Лисенко склав у серцях наших цілі скарби" (Коц.).

Дуже часто без усякої потреби в наших газетах вживається польонізм-діалектизм "скомплікований" — з п. *skomplikowany* замість українського слова "складний". Пишуть, напр., "умови скомплікувалися" замість "умови ускладнилися".

Без польського словника не можна зрозуміти й словосполучення "скравки землі" (з п. *skrawek ziemi*). По-українському треба казати "клапоть землі". Приклади: "Орав *клапоть поля*" (Н. Лев.). "На *клаптику... землі*" (Дм.).

Польонізми "скритовбивник" (з п. *skrytobójca*), скритовбивство (п. *skrytobójstwo*) треба замінити українськими словами: "найманій убивця", "убивство з-за рогу". Приклади: "Чоловік *стріляв з-за рогу*" (Сміл.).

Конче треба викинути й польське слово "слоган" і замінити його українським словом "гасло", "льозунг".

Немає в українській літературній мові й слова "сопраністка" — з п. *sopranistka*. Співачку з високим голосом звать "сопрано". Наприклад: "О, князь чував той романс не раз, чув і в концертах від модних сопрано..." (Л. Укр.).

До найчастіше вживаних польонізмів належить слово "спільнота" — з п. *wspólnota*. Це слово вживають в Америці в різних значеннях, збіднюючи цим лексику української мови. Кажуть: "західні *спільноти*" замість "західні *держави*"; "Націоналістичних (?) *спільнот* ЗСА" замість "національних *груп (громад)* США". "Найширші *спільноти*" замість "найширші *кола* нашої *громади*". "Українська *спільнота* в світі" замість "Українці в світі". "Відроджуються окремі *спільноти*" замість "відроджуються окремі *спільноти*". Отже замість польського слова "спільнота" треба казати — в залежності від змі-

сту — "громада", "об'єднання", "спільність", "група", "нація", "держави". У СУМ слово "спільність" має таке пояснення: "1) однаковість для всіх, 2) нерозривний зв'язок, єдність, 3) об'єднання людей, згуртованих спільними умовами життя, метою, інтересами".

У СУМ зазначено, що слово "спільнота" в третьому значенні слова "спільність" не вживається в українській мові, уживання слова "спільнота" в першому й другому значенні слова "спільність" зафіксовано в словнику з позначкою "рідко". Отже немає потреби вживати польонізм "спільнота", треба ширше користуватися словами української літературної мови (громада, об'єднання, спільність, держава, група, організація, нація, народ і т. д.). Треба ще додати, що в українській мові є слова, утворені з суфіксом "-ота", але цей суфікс надає словам негативного значення, негативного відтінку. Наприклад: голота, свинота, гидота, сволота, мерзота, нудота. У збірних іменниках слова з суфіксом "-ота" мають відтінок зневаги. Про це зазначає Олекса Синявський у "Нормах української літературної мови" (Львів, 1941, стор. 127). Ставити в цей ряд слів із зневажливим відтінком — свинота, голота тощо — слово "спільнота" аж ніяк не випадає. На жаль, українці, що живуть в Америці, забувають про існування в українській мові таких слів як "спільність", "громада", "держави", "нація", "народ", "об'єднання", "група", "організація" і замість цих слів всюди вживають польонізму "спільнота".

У польському значенні часто вживають слово "спочивати" з п. *spoczywać*. Наприклад: "Відповідальність *спочиває* на мені". "На них *спочиває* велике завдання". "На таких, як він, *спочивало* громадське життя в Америці". У всіх цих реченнях слово "спочивати" вживається не в тому значенні, в якому це слово вживається в українській мові. Це польське слово, яке в перекладі на українську мову у цих реченнях має такі значення. "Відповідальність *лежить* на мені". (Себто: відповідальність — це мій обов'язок). "На них *покладено* велике завдання". "На таких, як він, *спиралося* громадське життя в Америці". Отже відповідники до польського слова "спочивати" є такі українські слова: "лежати", "покладено" (покладатися), "спиратися".

Українське слово "спочивати" має цілком інші значення. 1) Те саме, що "відпочивати". "Ішов *кобзар* до Києва та сів *спочивати*" (Шевч.). 2) Те саме, що спати. "Я *думав*, що ви ще *спочиваєте*" (Мирн.). 3) Бути мертвим, лежати в могилі. "Старий *спочив* уже на *цвинтарі*" (П. Куліш). "Мертві *спочинуть* у *братах* могилах" (Янов.). Широко вживані такі фразеологізми: "Спочивати в Бозі". "Спочивати вічним сном". "Спочити *навіки*".

Не відповідає українській літературній мові польський вислів "спрецизований плян" — з п. *sprecyzować* (уточнити). Треба казати "уточнений плян". Приклади з української літератури: "Він дорогою *уточнює* свій *плян*" (Стельм.). "Я *повинен* *уточнити* свої *думки*" (Гол.). "Розвідники *уточнили* *відомості* про..." (Скл.).

ВИРОСТАТИ РАЗОМ

Канадійці. Вони походять з різних культур і з багатьох частин Канади. Вони живуть і виростають разом як горді громадяни нашої чудової країни.

Десять років тому уряд формально признав культурну різноманітність цієї чудової країни, коли зформував політику багатокультурності.

Це було нове зобов'язання до ростучого розвитку і росту духа з розумінням між багатьма спадщинами, які утворили нашу націю.

Canada

Це зобов'язання багатокультурності сильніше в цю десяту річницю ніж було будь-коли перед тим. А завтра воно буде ще ширшим

Отже приєднайтеся до нас у нашому святкуванні минулого, сучасного майбутнього—майбутнього, яке буде продовжувати приносити всім нам краще порозуміння нас самих і нашої країни... рости разом.

Minister of State
Multiculturalism

Ministre d'État
Multiculturalisme

У реченні — "він *спроневірив* кілька тисяч" — польонізм "спроневірив" з п. *spzreniewierzać* треба замінити українським словом "розтратив". Приклади: "Звичайно, можна було б розтрату покрити готівкою" (Шиян). "А ти влізеш в якусь розтрату" (Мокр.). "Це я розтратив ці кілька тисяч" (Ле.).

А от один грамотій написав таке речення: "Жиди *спрятали* Айхмана". Українець, що трохи знає російську мову, подумав, що тут вжито русизму "спрятали" і зрозуміє це речення так: "жиди сховали Айхмана". Але, щоб зрозуміти це речення, треба звернутися до польського словника. І тоді побачимо, що слово "спрятали" не має ніякого відношення до російського слова "спрятати", а означає те саме, що польське слово *spzrać*, себто "прибрати", "фізично знищити", "убити". Приклади: "Розвідники легко *прибрали* вартового при вході" (Тарн.). "Такий спільник був небезпечний, він надто багато знав — його треба було *прибрати*" (Скл.). У цих реченнях слово "прибрати" з позначкою "розмовне" означає "убити".

Під впливом польської мови часто кажуть "стація залізниці" — з п. *stacja kolejowa*. Український відповідник: "станція". Приклади: "З товарової *станції* вирушали ешелони" (Гонч.). "Коней *перепрягали* на поштової станції" (Н.-Лев.). "Розбіглися рейки на вузловій *станції*" (Мик.). "Батальйони *штурмували* велику залізничну станцію" (Гонч.). "Нарешті поїзд став збоку одним вікном світила станція" (Панч.).

В українській мові є й слово "стація", але воно має цілком інші значення: 1) натуральний податок на Україні в XIV-XVI ст., 2) місце поселення певного виду тварин. Див. СУМ, IX, 673.

Вислів "*стислі науки*" — явний польонізм — з п. *nauki ścisłe*. Український відповідник: "точні науки". В СУМ слово "стислі" має позначку "застаріле". Приклади: "Професор *точних наук*" (Ю. Янов.). "Точні науки, і насамперед фізика й хемія, ведуть наступ на корінні проблеми, які постають перед природодослідниками..." (Наука).

У реченні "Він *зложив* вінок у *стіп* пам'ятника Шевченкові" є аж два польонізми: "зложив" (з п. *złożyć*) себто "поклав" і "стіп" (з п. "stopa"). По-українському це речення повинно звучати так: "Він поклав вінок до п'єдесталу пам'ятника Шевченкові", або до "підніжжя".

В українській мові є слова "зложити", "стислий" і "стопа", але вони вживаються в інших значеннях. Приклади: "Жук *зложив* свої пожитки на віз" (П. Мирн.). "Зібрав я все, що тільки заціліло, *зложив* і склеїв" (Л. У.). "Я *зложу* шалену пісню" (Олесь). "Вона *зложила* руки" (Мас.). "Зложити голову". "Зложити зброю".

"Стисла характеристика" (коротка). "Ах, як дитинство все в рядок убгати стислий?" (Риль.), себто невеликий осягом, розміром.

Слово "стопа" в польському значенні цього слова вживається ще й у таких реченнях та окремих висловах: "Інфляційна *стопа* зросла до 10 відсотків". "Життєва *стопа*" з п. *stopa życiowa*. Відповідником до польського слова "стопа" у цих

реченнях є українське слово "рівень". Приклади: "Життєвий *рівень*" (ступінь добробуту). "Це *знижує* науковий *рівень*" (ступінь якості).

Слово "стопа" в українській мові є і вживається воно в таких значеннях: 1) кінцева частина ноги, 2) одиниця виміру віршових рядків, 3) стара російська міра кількості паперу. Докладно про це див. СУМ, IX, 730.

Дієслово "суспендувати" дуже часто вживають у польському значенні слова, яке в українському перекладі означає "звільнити від обов'язків", "припиняти дію". Отже замість "суспендувати свою діяльність" треба казати "припинити свою діяльність".

Українське слово "суспендувати" має цілком інші значення: "надавати твердим речовинам *завислого стану*". Див. СУМ, IX, 658.

Як уже не раз зазначалося, в українській і польській мові є багато слів, які однаково звучать, однаково вимовляються, але мають різні значення. До таких слів належить і слово "самочинний", а також похідні від цього прикметника інші слова: "самочинно", "самочинність". У реченні: "самочинно *насуваються* на думку слова нашої молитви" слово "самочинно" вживається в значенні польського слова *samoczynny* (себто "автоматично", "мимовільно", "несамохить"). Українські значення слова "самочинний" цілком інші: 1) який робиться незаконно, 2) який здійснюється за власним почином. Приклади: "Самочинний *виступ*". "Самочинно *судити* його не можна" (Вас.). "За *самочинство* (порушення закону) *суворо карають*".

ВДЯЧНА ТЕМА ДЛЯ НАШИХ ФІЛОЛОГІВ

Усі ми тут, у вільному світі, знаємо, як "боятися" радянські літературознавці згадувати, а тим більше вивчати історичну драму Лесі Українки "Бояриня". Адже цієї п'єси немає навіть у "повному" 10-томному зібранні її творів, виданому за "відлиги" 60-их років (1963-1965). Але, мабуть, ніхто з наших тутешніх філологів не звернув уваги на те, що така доля спіткала ще одну нашу класичну історичну драму — "Гандзю" І. Карпенка-Карого. Немає цієї драми в 3-томному "повному" зібранні творів цього нашого видатного драматурга, дарма що це видання також вийшло в світ за згадкою "відлиги" (1960-1961 рр.). У першому томі, в увідній статті про життя й творчість І. Карпенка-Карого, що її написав Л. Ф. Стеценко, цю драму згадано досить похвально ("свого часу користувалися успіхом у глядача історичні драми "Лиха іскра поле спалить і само щезне" та "Гандзя", стор. 266), а самого твору, його тексту в цьому виданні немає. В курсах історії української літератури, виданих у Києві 50-60-ми роками, або не згадують, або тільки згадують, але не розглядають (напр., у великій 2-томній "Історії української літератури", що її видала Академія наук у Києві 1954 р.). "Історію" ставлення до цього твору поневолених радянських літературознавців можна знайти в третьому томі згаданого тритомника, в "Бібліографічному показникові основних видань творів І. Карпенка-Карого". У цьому показникові перша публікація "Гандзі" позна-

чена 1904 р., тобто ще за царського режиму, коли вона й у театрах йшла з успіхом. А за "радвлadı" її вперше видало видавництво "Рух" 1924 р. у Харкові, а 1929 — ДВУ в 4-томному виданні творів цього драматурга. Ну, а же після цього — як заціпило, хоч показник доведений до 1959 р., тобто до початку "відлиги", яка, як я відзначив, також не розтопила "криги" навколо цієї драми. А причина така, як і в забороні "Боярині", як про це свідчить підзаголовок "Гандзі": "Драма з часів Рґїни (1663-1687)". Очевидячки, москалів у драмі І. Карпенка-Карого показано так, як і в "Боярині", — не дуже похвально. На жаль, у мене тепер немає можливості написати про "Гандзю" так, як я писав про "Бояриню": я живу далеко від Нью-Йорку і не можу їздити до тамтешньої бібліотеки, а того, що я маю в своїй хатній книгозбірні, мало для такої роботи. От я маю "Історію українського письменства" С. Єфремова, але в ній є тільки згадка в дужках "найкращі у нас історичні драми "Сава Чалий", "Гандзя", "Бондарівна" і ін." (том II, стор. 163). Є в мене монографія С. Єфремова "Карпенко-Карий" ("Українська накладня", Ляйпціг, без року), але й у ній я знайшов тільки таке: "Лишаються тільки історичні п'єси, яких джерелом були то пісня ("Бондарівна", "Сава Чалий", "Ліха іскра"...), то історичний переказ ("Паливода XVIII століття, з анекдотів про Потоцького) та докладно відомий історичний документ (Гандзя)". До "Гандзі" автор подав у примітці під текстом: "Сюжет "Гандзі" див. у Костомарова — "Собраніє сочиненій", кн. VI, СПб, 1905, стор. 236".

Виразніше поінформував про сюжет "Гандзі" М. Драй-Хмара в своїй статті про "Бояриню" Лесі Українки. Він написав: "Гандзя" побудовано на історичному тлі. В основі цієї драми лежить епізод, що про нього мова мовиться у Костомарова ("Рґїна", СПб-М 1882, 444-445): як польський полковник Пиво-Запольський викрав у гетьмана Ханенка "пленницю", "черкашенку ізумительной красоти" і як за це поставив останній. Замість "черкашенки" автор поставив українку Гандзю. Історичного значення цей епізод, звичайно, не має, але на тлі цього епізоду Карпенко-Карий розгорнув на всю широчінь цікаву психологічну проблему переродження жіночої душі й зради національної. Причина цієї внутрішньої психологічної метаморфози — кохання". Михайло Драй - Хмара, "З літературно-наукової спадщини", Нью-Йорк... 1979, стор. 223). Михайло Драй-Хмара пише більше, порівнюючи Гандзю з Оксаною в "Боярині", але це не стосується до питання, що його я ставлю в цій нотатці: **чому все таки "Гандзі" не друкують на Україні від 1929 р.?** Якби "черкашенку"-українку і в п'єсі викрав поляк, то цей твір, напевно, не був би заборонений. Дуже ймовірно, що Карпенко-Карий учинив так, як і сам Костомаров у повісті "Чернігівка" (була написана російською мовою, а на українську переклав Б. Грінченко), замінивши поляка **московським боярином**, тільки М. Драй-Хмара мусив це в своїй статті замовчати...

Отож і бажано, щоб хтось із наших філологів, хто може дістати текст цього твору, з'ясував це питання, написав статтю на цю тему.

В. Ч—о

ГУМОР І САТИРА

Іван ЕВЕНТУАЛЬНИЙ

ЦЕ ТРАПИЛОСЬ ПІСЛЯ ЗЕМЛЕТРУСУ...

(Невесела гумореска)

Котрогось дня, року Божого поточного, Москву навістив землетрус. Можна сказати, що землетрус був посередній, менш чотирьох балів по шкалі Ріхтера, але він повивертав каміння на Червоній площі й розбудив моці Леніна в мавзолі. Моці підскочили, чхнули, знизали плечима й пішли на гору.

Розуміється, вартовий біля дверей мавзолею негайно зімлів, уздрівши живого вождя, і Ленін без затримки почимчикував по Москві.

Вулиць Ленін не пізнавав. По-перше, тому, що довго спав, і вони за той час значно змінили свій вигляд, а по-друге, йому взагалі доводилось рідко ходити пішки, бо його возили в авті. Але треба ж якось зорієнтуватись, розпитати дорогу в Кремль. Ленін зауважив у невеличкому скверіку якогось самотнього пенсіонера на лавці й підійшов до нього.

— Здрастуйте!

— Здрастуйте, товаришу Ленін! Ви ж Ленін?

— Та... Ленін. А як ви впізнали?

— Хто ж вас не впізнає? Навіть поганенький піонер, від горшка три вершка, не помилиться. А де ж це ви так довго були?

— Я тепер у моцах перебував, а живу, тобто, сплю в отому мавзолі, на Червоній площі. Бачили?

— І бачив, і бував у ньому, та й моці ваші вельмидостойні оглядав. А чому це ви тут опинились?

— Землетрус розбудив. Ну, ось що, дорогий громадянине, розкажіть, як мені потрапити до Кремля.

— До Кремлю? Це простіше простішого. Підете сюдою, тоді тудою, звернете ось там, а пізніше ще там, оце й буде Кремль. Зрозуміли?

Ленін хитнув головою, хоч насправді нічого не зрозумів.

— А скажіть, хто у вас тепер вождем?

— Брежнев, — відповів самотній пенсіонер. — товариш Брежнев, тільки він уже доходить...

— Як це "доходить"?

— Ну, старий, значить, сімдесят п'ять років, якщо б грузинка Джуна не підлікувала, то вже мабуть би гігнув.

— Не пам'ятаю, — признався Ленін. — Може, колись він працював у Раднаркомі за розсильного, та досить води збігло від того часу. А як вам тут, взагалі, живеться?

— Живеться... Багато розповідати. Ви краще зайдіть в оцей будинок, що на розі. Там тепер збори партійного й безпартійного активу, ось і почуєте?

— А мене пустять?

— Пустять. Збори відчинені, можна заходити всім, хто хоче. Ну, розуміється, вам ліпше замаскуватись, принаймні, піднести вище ковнір, бо розшифрують і почнуть славословити. На зборах і Брежнев буде..

Ленін попрощався з пенсіонером і пішов у вказаний будинок.

Людей було повно. Переважали військові у пишних уніформах та набундючені начальники різних установ. Ленін сів у куточку, дістав записничок і почав слухати промовців.

— Так ось, товариші, — сказав якийсь генерал, — нам дозволили самокритику, тож з неї й почнемо. Треба признатись з усією більшовицькою відвертістю: набили нам задницю в Афганістані, і ще наб'ють. Я ж попереджував: не лізьте поперед батька в пекло, не накликайте на себе біди. Розуміється, можна було підкорити Афганістан, тільки не зброєю, а дипломатично. Підкинути б туди американського хліба, польської шинки, болгарських оочків, чехословацького одягу, мадярського взуття, і все було б добре. Та схотілося комусь усіх зайців зловити, і вийшов скандал. Уже не кажу про негативну світову опінію, але три чверті населення пішло в партизани, наші агенти кожного дня дрижать: чи доживуть до вечора, з наших військових рядів почалось дезертирство. До чого це приведе?

Голова зборів постукав олівцем по карафці з водою.

— Товариші, покиньмо про Афганістан. Хто починав, той нехай і розжовує. Поговоримо про внутрішній стан Союзу. В нас з кожним днем, особливо після подій у Польщі, шириться дисидентство. Розкрили роти науковці, технічна інтелігенція й навіть пролетаріят. Усе їм недовгодно, хочуть якихось прав, вільного життя, знесення цензури. І щоб нарешті зліквідували черги в крамницях. А як їх зліквідуєш, коли вони існують від самого початку революції? Треба щось робити, бо буде, й у нас суцільна Польща, а тоді вже підмазуй п'ятаки та тікай до бородатого Фіделька, на його острів Свободи. Хочеться вам тікати? А тепер має слово голова Верховної Ради СРСР, генеральний секретар КПСС, лавреат державної премії з літератури, маршал Советського Союзу, Леонід Ілліч Брежнев. (Усі встають, залю потрясають оваційні оплески).

— Дорогі громадяни! Не є так зле, як ви думаете й висловлюєтесь. Афганістан ми розжовуємо й проковтнемо. Польщу, за допомогою доблесної армії східньої Німеччини, поставимо на коліна. Америку доженемо... вкравши в неї таємницю перехоплюючих ракет. А щодо черг, теж не страшно. Наш народ до них звик, і нудьгуватиме, коли його черг позбавити. Ми йдемо правильним ленінським шляхом... (У цей час хтось розгонисто, на всю залю чхнув), з якого нас не завернуть тричі прокляті капіталісти. Між іншим, сміються вони, що наш провід старий. Але в старому тілі молодий дух, старий кінь борозни не зіпсує, старі брови належать орлові... (Сміх, оплески, бо в Брежнева брови, справді, унікальні). — У нас нерентабельні колгоспи. Зачекаємо років п'ятдесят, то стануть рентабельні, не зра-

зу все дасться. А на Америку, зокрема, на Рейгена ми свищемо, хай не лізуть у наш город, а стережуться аятоли Хомейні, бо він обіцяв дати їм прикурити... Нам же Хомейні друг, розстрілює своїх ворогів направо й наліво, так, як було за славної пам'яті... не називаю імені, бо всі знають, кого я маю на увазі. А тепер, товариші, вперед! Продовжуймо наступ розвинутого соціалізму, доведемо на ділі, що ми не ликом шиті й гідно проведемо в життя заповіти великого Леніна.

В цей час підвелась невеличка постать, опустила піднесений комір, надягла всім відому кепку з гудзиком посередині...

Народ ахнув. Затупотів ногами. Овації, як морські хвилі, прокотилися від перших до останніх рядів у залі.

— Ленін! Володимир Ілліч! Творець революції!

Брежнев від несподіванки, замість крісла, сів на підлогу, а всі присутні військові стали "на струнко". Тоді Ленін сказав:

— Товариші! Провалили ви революцію. Поперше, як могли ви дозволити кавказькому ішаківі взяти кермо держави? Тут про нього дуже скромно згадав попередній промовець, мовляв, його всі знають. Знаємо. Чули навіть на тому світі, бо більш підлої особи на землі не було. А я ж попереджував: женіть його від влади, як скажену собаку. Де той НЕП, який я запровадив, рятуючи економіку країни? Для чого ви розорили селянство ідіотськими колгоспами? А тепер купуйте в Америки хліб? Для чого воюєте з державами, які ніколи на вас не нападали? Мало вам своєї землі? Я мав намір зайти до Кремлю, щоб дати вам деякі вказівки, але тепер бачу, що жодні поради не допоможуть, бо Советський Союз опинився в сліпому куті, і потрібна друга революція, щоб усе направити. Тільки вже советської влади не буде, бо вона не витримає іспиту й не може зватись народною. Тому викличте таксівку, і хай вона мене відвезе назад, до мавзолею, там мені буде спокійніше на самоті. І ще признаюсь вам на прощання: велику кривду я зробив народові, затіявши жовтневий переворот. Скільки зла він завдав населенню, до робітників включно. Не згадую вже тих численних мільйонів, що передчасно загинули, в наслідок усяких вигаданих "ухилів". Отже, просив би вас зліквідувати мавзолей Леніна на червоній площі, а мене поховати скромно, десь на московському кладовищі, а на плиті написати: **ВІН ХОТІВ ЗРОБИТИ ДОБРО ЛЮДЯМ, АЛЕ З ТОГО ВИЙШОВ МИЛЬНИЙ ПУЗИР. ПРИЙМІТЬ МОЄ ЩИРЕ ПОКАЯННЯ. ЛЕНІН.**

З ЯПОНСЬКОГО ГУМОРУ

Японський студент написав своїй матері листа, в якому просив також грошей, щоб купити англійсько-японський словник. Мати йому відповіла:

"Мій любий синочку, допіру пару тижнів тому ти просив у мене грошей на японсько-англійський словник. Ти напевно вважаєш, що обдурив мене, помінявши місця тих самих слів?"

МАНДРІВНИКИ З ВСЕСВІТУ

Прочитав у журналі "Нові дні" (липень-серпень) дописа Ігора Лисевича про мандрівників Всесвітом, які колись відвідували нашу Землю і про це залишилися згадки в китайських та інших літописах.

У цій справі я робив принагідні замітки-витяги з відомостей, що появлялися в пресі й переказую їх.

Від 1953 року китайські археологи ведуть дослідження над пірамідами, що виступили з води після землетрусу. На них вирито рисунки постатей, що несуть наче якісь великі сурми, можливо зброю. Там нарисовані також дивні циліндричні тіла (повітряні кораблі?), що в середині мають людські постаті. Приписують, що рисунки представляють здобутки якоїсь старовинної дуже високої культури, яка опанувала була техніку всесвітньої подорожі.

В текстах індійських рукописів священних книг, Арена Парва й Рамаана, можна здібати такі рядки: "Літаючі машини подібні до куль і пливуть у повітрі за допомогою рушійної сили, яка створює вітер. Люди, що перебувають в середині, протягом короткого часу можуть перелітати великі відстані знизу вгору і згори вниз, згідно зі своєю волею".

Запис в одному індійському рукописі, який написано санскритською мовою, свідчить про людей, які навчили землян кувати залізо й називає їх гостями. Вони для пересування по землі користувалися приладом, опис якого нагадує реактивний апарат. Про це все було написано вісім віків до н. е., коли вершком технічних досягнень донедавна вважалося дерев'яні рала.

А в одній скелі в Сагарі знайдено малюнки антипод, бегемотів та інших звірів поруч зображень людей у дивовижному вбранні, наче б у скифандрах, на головах у них щось подібне до шоломів з антенами.

На терені Гватемали й Коста-Ріки корчувальники тропічного пралісу під плянтації бананів натрапили на дивні кам'яні кулі різних розмірів. Усі вони були зроблені зі застиглої лави й випіроковані, хоч поблизу лави ніде не виступає на поверхню.

Вчені зацікавилися цим явищем і вирішили розглянути цей терен згори, з повітря. Піднявшись на вертольотах над пралісами, вони побачили внизу ніби розпростертий аркуш підручника геометрії, що простягався на десяток кілометрів. Кулі було покладено в правильні трикутники, квадрати й кола, що переходили в просту й точно орієнтовану вісь південь-північ. Невідомі майстри не тільки що бездоганно ошліфували сотні куль з дикою каменя, але й розташували їх у зразковому геометричному порядку...

З якою метою зроблено ці унікальні витвори людських рук і розуму? Яким знаряддям користувалися старовинні фахівці при обробці цих куль? З допомогою яких приладів доставляли камінь з далеких місць, переміщували кулі з місця на мі-

сце та укладали з них точні геометричні фігури? Відповіді на ці питання наука не дає...

У Перуанських Андах чорне плоскогір'я вкрито образами дивних людей, комах і риб. Оскільки кожний малюнок має 500-600 метрів довжини, людина, що стоїть поруч з ним, не може відрізнити його від навколишнього краєвиду. Добре розглянути це диво можна лише з літака. Хто видовбував ці рисунки довгими роками в чорній кам'янистій пустелі? Ці знаки були потрібні хіба тим, хто вмів літати. Звертає увагу те, що відстань між фігурами повторюється з великою точністю. Багато ліній спрямовані з півночі на південь хоч жодне плем'я Південної Америки не знало компаса.

Петро Сасвич, Грімсбі

ТВОРЧІСТЬ ПІКАССО

(Так, як я її бачу)

Пабло Пікассо як художник-новатор (якщо так можна сказати про нього), відомий усьому світові. Знавці малярства по-різному розцінюють його творчість, одні захоплюються його надзвичайним талантом, а інші не бачать у його творчості нічого особливого, крім пересічі (в його молодих роках, бо пізніша його творчість є просто примітивна, або взагалі якийсь каламбур, позбавлений будь-якого мистецтва). З останнім поглядом погоджуюсь і я.

Та все ж, яким би не був мій погляд на його творчість, я пробував хоч що-небудь збагнути в його дивовижній творчості. Випадково мені довелося побачити деякі його твори в одній художній галерії. Потім я продивився на одногодинну телевізійну програму, присвячену його творчості з показом його творів та поясненнями до них. І третій раз продивився в бібліотеці на фільм про життя та творчість Пікассо.

З усього баченого й почутого про творчість Пікассо у мене склалося враження, яке я спробую викласти у такій словесній формі, в якій мої слова, чи групи слів, будуть тими картинами Пікассо, які мені довелося бачити. Почну, звичайно, з його молодших початкових років і так поступово буду йти аж до його смерті. Отже, прошу Вашого терпіння.

"...Природа... Я з тобою сухомач... В коліно підібгав древохача... Пливе даво даво... Сулипуда рох рох... Пірпа пірпа... Рицяку... Слась па ровако... Диналю раптово... Аровтоп... Сеу нів бери оровтоп... Няси даво ня-си... Анйів! Навйів!... Івртежжж... Лер лер ігт... Інілосум... Гиворо игров... Ніласт ніласт гурдогой... Навйів пає евророророр... Скржі чу чу оспркмгдха а... Яскрин нови и и... Ття ття про о о к ля ля ля... Ньосі льорко... и и... Даво тріві і... Авхеїреп анріцаф... Цяфанрі... Анирод... Анирод... Атах... Ринаод зако... Аруткетіхра... Авалс авалс... Вінруд випо-

хаз... Вибюл ішорг шігро... Есудан есудан дан есу... Итиж бредо, итиж бредо мачагаб... Зхійнен-гшунпрлщ... Длоби би... Дльботршпиангшшш... Смпнпраемвкцххх... Жемо йолуб сьощ хигу ханитрак, елас енеровтоп... Екцьяінам... Екцьяінам...".

Отак для мене виглядає творчість Пікассо. Придивившись уважно до деяких моїх слів, можна знайти в них деякий зміст, але він є спотворений до непізнання, як і творчість Пікассо.

Т. Хохітва, Фльорида

ДЕ РЕЦЕНЗІЯ НА "ЗАПОРОЖЦЯ ЗА ДУНАЄМ"?

У жовтні 1981 р. наш відомий режисер і диригент Володимир Колесник, при підтримці Товариства української опери в Канаді й Комітету Українців Канади, поставив на найкращих сценах у Гамільтоні й Торонті невмирущого "Запорожця за Дунаєм". На цю постановку були різні відгуки і рецензії в українських і англомовних газетах. Кружляють чутки, що кошти постановки цієї оперети переступили цим разом межу 200 тисяч дол...

Чи "Нові дні" надрукують ширшу рецензію про цю небувалу в культурному житті українців Канади подію? Покійний редактор Петро Волиняк завжди широко писав про такі справи.

І. Д., Торонто

"Нові дні" надрукують рецензію, якщо хтось з компетентних театральних критиків таку рецензію напише. Сл. п. Петро Волиняк (його річницю смерті відзначаємо цього місяця) вважався знавцем у цій ділянці, тому й сам міг писати такі рецензії. Він також пильнував, щоб редакція своєчасно отримувала квитка чи квитки. Купувати ж квитка й платити рецензентові за статтю це, на жаль, не під силу "Новим дням".

М. Дальний

ХТО ВІДПОВІСТЬ?

Шановний пане Редакторе!

У мене є до Вас просьба, щоб написати на мої запити:

1. Де похований Шварцбардт, що застрілив Симона Петлюру?
2. Як Українська Православна Церква ставиться до масонів в Америці?
3. Що таке масонерія?

А. Г. Ляхін, Філядельфія

Розшукати задовільну відповідь на ці запитання забрало б забагато часу, якого в мене, на жаль, немає. Може виручить хтось з пенсіонерів?

М. Дальний

ЮВІЛЕЙ УКРАЇНСЬКОЇ КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ

На початку жовтня ц.р. врочисто й величаво було відзначено 25-ліття від встановлення україн-

ської католицької митрополії в Канаді й 25-ліття архиєрейського служіння Владика Митрополита Максима Германюка. Ювілейні святкування відбулись у Вінніпегу в присутності митрополитів Степана Сулика, Степана Коціска і Мирослава Любачівського, голови Конгрегації для Східних Церков кардинала Владислава Рубіна, численних достойників канадського уряду та представників від СКВУ, КУК і багатьох інших організацій.

Тиждень пізніше так само врочисто відбулося відзначення 25-ліття Стемфордської єпархії, а в лютому 1982 року українці католики вшануватимуть у Римі 90-ліття свого першоїєрарха Блаженнішого Йосифа.

НЕКРОЛОГИ

ВАСИЛЬ БРАЖНИК

Дев'ятого травня 1981 року відійшов у вічність у Чикаго Василь Олексійович Бражник, проживши 75 років.

Народився він 24 березня 1906 року на Сумщині в родині селянина. На початку колективізації його рідню вигнали з рідного гнізда. Покійний був змушений шукати нового місця життя і праці. В Донбасі він працював у копальні вугілля та різних фабриках. Але рівночасно не забував і про науку.

Заробивши стаж робітника, він вступив до робітфаку, а закінчивши його, розпочав навчання на філологічному факультеті Харківського університету в 1937 році. Там провчився чотири роки. На жаль, Друга світова війна не дала закінчити п'ятирічний курс університету. Його мобілізували до червоної армії. Воював у Сталінградському пеклі. Пізніше попав у німецький полон і ледве вижив у таборі полонених.

У 1948 році прибув до Америки. Спершу був у штаті Каліфорнія, а потім переїхав до Ілліною і оселився в Чикаго.

Василь Бражник відзначався відвертою вдачею,

працьовитістю та жертвенністю. Він увесь час на еміграції активно працював на громадсько-політичному та церковному полі. Він був у керівництві ДОБРУС-у, Прихильників УНР-у, Союзу Українських Ветеранів, відділі УККА в Чикаго та інших. Впродовж багатьох років був секретарем української православної парафії святого Володимира. Завжди був жертвенний на важливі цілі українського життя, чи то у громадсько-політичній діяльності чи у церковній. Він був великим книголюбом і зібрав величезну і цінну бібліотеку.

Коротко кажучи, він був прикладом для багатьох людей. Хоч він і не належав до жодної української партії, але співпрацював з усіма, і був прихильником Українського Демократичного Руху.

Він був правдивий і послідовний український демократ. Василь Бражник не мав родини в Америці. Зароблені і заощаджені гроші в заповіті, виконавцями якого він призначив Василя Овчарука та Павла Коновала розподілив на УВАН, НТШ, українську православну семінарію в Бавнд Бруці, ОДУМ Чикаго, парафію св. Володимира, "Нові дні" (500 дол.), а свою бібліотеку заповів передати катедрі українознавства при Гарвардському університеті.

Нехай американська земля Йому буде легкою!

Видавництво і Редакція "Н. Д."

Протопр. Н. ПЛІЧКОВСЬКИЙ

ПАМ'ЯТІ СЕРГІЯ КРИВОЛАПА

У жовтні минув рік від дня упокоєння СЕРГІЯ ІГОРОВИЧА КРИВОЛАПА. В цей день куми його, Андрій і Тамара Квітко, просили відслужити панахиду за спокій душі спочилого Сергія та сказати декілька слів про покійного. Щоб слово про нього було повніше і правдиве, Андрій Квітко передав мені ящик з паперами і документами покійного. Серед тих паперів глибоко мене вразив один листок машинного пису під заголовком: "Коротенький життєопис", вразив своєю лаконічністю і безмежністю горя та страждань людини. Щоб повніше зрозуміти скромного, невтомного й розважливого громадсько-політичного робітника, яким був покійний Сергій Криволап, вважаю за потрібне цей документ оприлюднити без доповнень і прикрас:

КОРОТЕНЬКИЙ ЖИТТЄОПИС

1. Я, Криволап Сергій Ігорович, народився 19-10-1909 року в родині заможного селянина на півдні України. Я був єдиний син у своїх батьків Ігоря і Мотрі. Жили ми на хуторі, серед широкого степу. Тяжко працювали у своєму господарстві, тому й не мали недостатків.

2. Батьки мої були заможні селяни і могли б дати мені освіту, бо до науки я мав нахил, але скінчив лише п'ять класів сільської школи і далі вчитися мені радянська влада заборонила, називаючи кулацьким елементом.

3. Не маючи ще вісімнадцяти років життя, був позбавлений права голосу разом з батьками. В 1929 році розпочали совети переводити розкуркулю-

вання і мене тоді заарештували. Сидів у Олександрійській в'язниці. Провину підшивали, як члену Спілки Української Молоді (СУМ). У 1930 році пощастило вирватися із в'язниці і пішов у "світ". Це й пощастило мені залишитися живим.

4. З Сибіру повернувся в Україну лише в травні 1940 року. Зупинився в Донбасі, де пощастило знайти роботу в кар'єрі. В кузні робив молотобойцем. Перед приходом німецької армії в 1941 р. совети оголосили мобілізацію, але я втік у ліс, а через півмісяця і німецька армія прийшла в наші околиці. Так я і не був у сов. армії, бо не було за що воювати. В 1930 році належав до призиву в армію, але не взяли, бо рахували політично неблагонадійним. Роки голоду довелося пережити тяжко — де мало що з голоду не помер, очевидно, мав щастя від Бога.

4. За часів німецької окупації з Донбасу повернувся у свій рідний хутір у 1942 році і в рідну батьківську хату, яку колгосп ще не встиг розвалити.

У 1930 році батько був заарештований і сидів у Полтавській Кобиляцькій в'язниці, а потім був вивезений до Архангельська. Осудила батька якась тройка гебеу (ГПУ). Матириного рідного брата розстріляли в 1930 році в Кременчуцькій в'язниці. Батьків рідний брат повісився з розпукі. З родичів батька і матері всі були розкуркулені в кількості СОРОКА осіб. Всі були розігнані з їхніх осель: хто на заслання, хто помер з голоду на рідних землях. Так і не знаю чи хто є живий з родичів в Україні.

5. В 1943 році втеча в Німеччину при відступі німецької армії. В Німеччині працював робітником аж до капітуляції. По капітуляції Німеччини перебував в ДіПі таборі. В Австралію прибув в 1949 році 5-го жовтня. 2-го листопада 1949 року з Вудсайду привезли на роботу в залізничну майстерню в Іслінгтон (як kota в мішку, бо мови ж не знав і контракт треба було відробляти). Так і залишився на цій праці аж по сьогодні. А тут уже кожний знає чим займався небіжчик.

П. С. В Постіхах написав коротенько свій життєопис, бо все нема часу. Мій земляк, з яким я разом ходив до школи, живе в Санбурі, Вікторія. Він добре знає моїх батьків і моє життя в молодості, знає і про мої поневіряння під советами. Це подаю так, що маю земляка свідка.

7. 12. 1971 р.

(Підпис) С. Криволап

Та мені вже однаково буде, як мертвий буду, але може хтось щось і напише, що був такий і вже нема.

Так, був і вже нема!.. Нема серед нас живого СЕРГІЯ, але він є і буде в нашій пам'яті, як зразок чесного, жертвовного і безкомпромісового політичного емігранта, який жив і працював для одної мети: показати світові звіряче обличчя комунізму взагалі, а московського імперіалізму зокрема; щоб сказати друкованим словом правду про Україну, про боротьбу і жертви українського народу за свою свободу.

І характеристично, свій життєпис він написав 7-го грудня 1971 року, за дев'ять років до своєї кінчини,

коли ще не було жодних ознак тієї невилікувальної в наш час хвороби, від якої він у страшних муках упокоївся. Це свідчення стилю роботи Сергія — планувати все наперед.

У своєму життєспісі Сергій далеко не все сказав про себе. Та хіба ж можна сказати про перожиті у ті прокляті роки сталінського терору і часи жахів Другої світової війни?..

Вирвавшись із терми в 1930-му році, подався на Донбас, де знайшов працю чорнороба в камепломі. Пізніше, десь на початку 1933 року, виїхав на Урал, аби подальше від місця свого народження, від місця свого "соціолодження" і від місця голоду, бо і робітники кар'єрів жили впроголодь. Часто м'няючи місця праці, він приховавав своє "класово-чуже соціальне походження", набув стажу робітника і предстала на три місячні курси паровозних машиністів, які успішно закінчив 8-го грудня 1938-го року. Серед документів Сергія зберігається посвідчення НКПС (Народного Комісаріату Шляхів Сполучення) за Ч. 40 про проходження ним іспитів паровозних машиністів з оцінками по всіх предметах на "відмінно". В березні 1939-го року в місті Куйбиців (на Волзі) здає ще іспити на право практичного управління паровозом і отержує від НКПС посвідчення на право САМОСТІЙНОГО УПРАВЛІННЯ ПАРОВОЗОМ.

По капітуляції Німеччини Сергій Криволап включається в активну працю на громадсько-політичній ниві. Зразу по організації І. П. Багряним Української Революційної Демократичної Партії Сергій вступає до неї і до кінця життя свого залишається вірним, дисциплінованим її членом і щедрим жертводавцем на потреби своєї партії і потреби демократичної преси. Нам відомі більші його пожертви, як у Фонд І. П. Багряного — 1.000 доларів, та понад 2.500 доларів у пресові фонди демократичних видань. Скільки ж було пожертв меншими сумами, то про них тяжко сказати, але було їх багато.

Поза вкладом у загальну справу великих сум грошей, Сергій значно більше вклав праці і часу в розповсюдження часописів, журналів і книжок, до яких він ставився з любов'ю, як батько до рідних дітей, якими він щиро опікувався щоб вони пішли у "світ". Його старанність, і АБСОЛЮТНА ЧЕСНІСТЬ і точність у веденні кольпартерських справ гикликала у кожного з нас подив і пошану. Такої дбайливості, пунктуальності і методичності у праці кольпартерів рідко можна зустріти. Поглядалося це про-женою господарністю заможного селянина, відданістю своїй партії, своїй ідеї і глибокою вірою, що перса під сучасну пору боротьби з комунізмом і московським імперіялізмом є найефективнішою зброєю в руках еміграції.

Стає сумно, коли на імпресах в Українському Домі не бачиш Сергія коло столу з різною літературою. Був і вже нема!..

Нема живого серед нас Сергія, але світла пам'ять про нього, як про щирого українського патріота, як про вірного сина святої Української Автокефальної Православної Церкви, яку він завжди і всебічно підтримував гроцею, грішми і розумною повагою, назавжди залишиться між тими, хто ще живе.

СПИСОК ЖЕРТВОДАВЦІВ НА РОЗБУДОВУ ВИДАВНИЦТВА "НОВІ ДНІ"

В. Поясок, Ошава, Канада	\$50.00
Г. Мигайчук, Парма, США	23.00
П. Форманюк, Лос Анджелес, США	16.00
Н. Квітко, Австралія	15.00
** Торонто, Канада	14.00
І. Михайлізський, Торонто, Канада	11.00
п-ні К. Ліщина, Вуд Деїл, США	11.00
Л. Ліщина, Торонто, Канада	10.00
О. Сабчинський, Зах. Німеччина	8.41
Ю. Голозата, Торонто, Канада	8.00
М. Хархаліс, Торонто, Канада	8.00
І. К. Туркало, Орендж, США	8.00
М. Шезченко, Бразилія	8.00
В. Стап, Джемейка, США	8.00
М. Коробець, Судбури, Канада	8.00
М. Нестеренко, Ніагара Фалс, Канада	6.00
В. Ірклівський, Зах. Німеччина	4.41
І. Данильченко, Міссісага, Канада	4.00
П. Шайко, Вестон, Канада	4.00
пані Квас, Торонто, Канада	6.00
І. Ізасиків, Тандер Бей, Канада	4.00
А. Креміянський, Торонто, Канада	3.00
Г. Романенко, Торонто, Канада	3.00
М. Ріба, Сиракюз, США	3.00
О. Денисюк, Іслінгтон, Канада	3.00
пані Н. Кузьменко, Лондон, Канада	3.00
В. Білонок, Трей, США	3.00
В. Ващук, Іслінгтон, Канада	3.00
Н. М., США	1.00

Спасибі всім за допомогу.

Редакція і адміністрація "Нових днів"

3 ПОЖЕРТВ НА НІВ'ЯНУЧИЙ ВІНОК — УКРАЇНСЬКУ ПРЕСУ — НА ПОКОФОНІ ВЛ. П. ДАНИЛА П. ЗАБЕРТАЙЛА:

\$100.00 "Українське життя"
\$125.00 "Народна воля" і "Форум"
200.00 на видання книжки Г. Снегірьова
\$200.00 "Молода Україна"
\$200.00 "Нові дні"
\$400.00 "Українські вісті"

У посмертній згадці "Нові дні", жовтень, стор. 2 треба вставити рік народження сл. п. Данила Забертайла — 1928.

Редакція

ПОМЕР ПРОФ. ЛЕВ ДМОХОВСЬКИЙ

26 серпня 1981 р. помер у Гюстоні, Тексас, професор Тексаського університету і довголітній керівник відділу вірології авторитетного Дослідного інституту пістріка і лікарі М. Д. Андерсона. Попередній був членом багатьох міжнародних науково-дослідних організацій і науковцем світової слави.

Скільки нових передплатників
ви приєднали для "Нових днів"?

"МАРУСЯ ЧУРАЙ" НА СЦЕНІ В ТОРОНТІ?

22 жовтня цього року Драматичну Групу Молоді "МУЗА" в Торонто очолила нова управа у складі: Тетяна Чуприна — голова, Роман Гурко — секретар, Катерина Матковська — касир.

Для ведення дальшої драматичної праці знову запрошено на мистецького керівника й режисера Михайла Васильовича Гаву.

Уже розпочато працю над інсценізованим твором Ліни Костенко "МАРУСЯ ЧУРАЙ".

Постановка вимагатиме дуже серйозного ставлення молодих акторів, оригінального сценічного оформлення та багатьох учасників для масових сцен.

Управа буде вдячна, коли бажачі приймати участь зголосяться на телефони: 239-1846, 656-0919 або 651-7507.

Проби відбуватимуться, як і попередньо, в залі Інституту св. Володимира при 620 Спадайна ф'ул., Торонто.

ПРОСИМО ВИПРАВИТИ!

У жовтневому числі журналу, з незалежних від нас причин, у більшості матеріалів не зроблено уважної коректи. Тому просимо читачів виправити бодай такі найприкріші перекручення й помилки:

На стор. 1-ій другий рядок поеми Миколи Руденка треба читати: "Руки і ноги твої відтерти".

На стор. 3-ій, у "Редакційній примітці" в четвертому рядку від низу надруковане "авторитету", а має бути "автопортрета".

На стор. 4-ій, в тексті "Розповіді", перша шпальта 16-ий рядок згори — "запропонували", а має бути "запрошували". На цій же сторінці в другій шпальті 18-ий рядок знизу — "с.м", а має бути "сів".

На стор. 5-ій у першій шпальті згори (14-ий рядок) — "з ним приїжджав", а має бути "до них приїжджав". Там же — в другій шпальті, 25-ий рядок знизу — "робітфаху", а має бути "робітфаку".

На стор. 7-ій в першій шпальті в 7-му рядку — "вистрочився", а має бути "вистрочився". Там же в другій шпальті 3-ій рядок знизу — "палші вдвері", а має бути "пальці в двері".

Прізвище автора статті "Дещо про "рівноправність" жінки в СРСР" (стор. 17) має бути Степан Ю. Процюк, а не Степан Ю. Процик. Шановного Автора просимо вибачити цей недогляд коректора.

НОВИНИ УКРАЇНСЬКОГО ГАРВАРДУ

■ У серії монографій УНІГУ появилася друком праця проф. Григорія Грабовича "Відносно історії української літератури". В основному це критичні зауваження до "Історії української літератури" Д. Чижевського, але й одночасно пропозиція нового моделю в підході до історії української літератури.

■ Проф. Ігор Шевченко, співдиректор УНІГУ, виступив з доповіддю в Афинах (Греція) на форумі Християнського археологічного т-ва на тему: "Доля візантійської наукової літератури між православними слов'янами". Доповідь була виголошена сучасною грецькою мовою.

Лондонське видавництво опублікувало цими днями збірку есеїв І. Шевченка, в яких розглядається проблеми громадського та інтелектуального життя Візантії часів Київської Русі.

■ Д-р Патриша Герлігі, наукова співробітниця УНІГУ, виїхала до Одеси та Києва в науковому відрядженні на три місяці. Цю подорож, що її субсидіює Міжнародна рада дослідних обмінів (Ай-рекс), використає дослідниця для поширення своєї наукової праці, присвяченої історії Одеси від її заснування до 1914 р.

■ Гарвардські професори взяли участь у тринадцятій конвенції Американського об'єднання для поширення слов'янських студій. Г. Грабович керував панелем, що займався проблемами української та білоруської літератури, а Б. Струмінський доповідав про вплив україністики на сучасну білоруську гуманістику. Згадана конвенція відбулась в Монтерей, Каліфорнія, при кінці серпня.

■ Проф. Ф. Сисина запрошено до складу Ай-рекса, який координує налаштування виміни науковими дослідниками між Америкою та країнами Східної Європи. Проф. Сисин є членом спеціального комітету для підбирання кандидатів на виїзд у наукових відрядженнях до Східної Європи.

■ З початком жовтня оформлено в Гарвардському університеті бібліотечний фонд україніки (фонд української книжки) ім. Михайла Пleshкана. Попередньо створено такі ж фонди в імені Теодора Балка, Івана Бонка, Ссипа Гладуна, Василя і Лідії Кий та Івана і Тетяни Стельмахів. Це постійні фонди, з яких лише відсотковий прибуток зуживається на поповнення україніки в бібліотеках Гарварду.

■ цьому академічному році переводиться в Гарвардському університеті 11 курсів україністики: 6 — історія України, 3 — літературознавство, 2 — українська мова. Крім того відбуваються регулярно два семінари: четверговий — загальний семінар українства, вівторковий — спеціалізований, досліди історичних джерел Київської Русі-України.